

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἰτησία: — Ἰνστιτούτου τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

8 Μαΐου 1877

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΗΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΒΑΒΟΥΑΡ

Συνίχτια· ἰδί σελ. 273.

ΙΒ'

Μαγευτικὸς λιμήν. — Γάλλοι ἐξαπόστολοι. — Ὁ-
ρσιότης τῆς κοινωνίας. — Βοτανίδεῦ καὶ ἀνεμνήτεις τῆς
Περουζῆς. — Κατάδικοι καὶ ἐποικοὶ. — Σχολεῖα. — Ἰακύνθεα
ὄρη. — Οἱ υἱοὶ τοῦ ἐνδόξου Μικ. Ἀρθούρ. — Σχέσεις πρὸς
τὴν νέαν Καληδονίαν. — Νόμοι καὶ πλοῦτῃ τῆς νέας με-
σημβρινῆς Γαλατίας.

Σίδνεϋ, 23 Σεπτεμβρίου. — Κατωρθώσαμεν
ν' ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τὴν πκράδεισον τοῦ Ὁο-
μοορομοῦν, καὶ διαβάντες μετὰ τῆς νήσου
Μοντεγὺ καὶ τῆς παρχίας, εἶδομεν πρὸς τὸ
ἐσπέρας περὶ δυσμᾶς τὸ ἀκρωτήριον Κάθετον,
ἥτοι βράχον διακοσίων ὀδοῦντων ποδῶν κε-
κομμένον καθετῶς ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἀνυ-
ψούμενον μεγαλοπερπεῶς. Ἡ θέα αὐτοῦ εἶναι θυ-
μαστή. Τὴν νύκτα ἐφθάσαμεν εἰς Σίδνεϋ, ὁδη-
γούμενοι μακρόθεν ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ φωταε-
ρίου καὶ τῶν χρωματιστῶν φώτων ὅλων τῶν ἐν
τῷ λιμένι πλοίων.

24 Σεπτεμβρίου. — Ἀπὸ πρωῒας ὁ λόρδ Ἰωάν-
νης Τέϋλορ ἐλθὼν πκρέλαβε καὶ ὠδήγησεν ἡμᾶς
εἰς μέρος ὅπου ἡτοιμάσθη μεγίστη ἐκστρατεία
ἐφίππων διὰ τὸν πρίγκηπα ὑπὸ τοῦ ἐξοχωτά-
του λόρδ Γιούγκ, διοικητοῦ τῆς νέας μεσημβρι-
νῆς Γαλατίας. Ἡ συνάθροισις ἐγένετο ἐν τῷ πκ-
λατίῳ, ὅπου εὑρομεν ἐννέα ἀμαζόνια καὶ τινὰς
ἵππεῖς ἐπὶ ὠραιοτάτων ἵππων. Ἠρξάτο δὲ οὕτως
ἡ ἐκδρομὴ πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ κήπου μι-
κρὸν ἀτμόπλοιον περιέμενεν ἡμᾶς, καὶ εὐθὺς ἀν-
θρωποὶ τε καὶ ἵπποι ἐπιβάντες διεσχίσσαμεν τὸν
λιμένα καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεδράμομεν εἰς τὰς
κορυφὰς τῶν πέριξ βουνῶν.

Ὁ λιμὴν Ἰάκων περιέχει τριακονταεξ ὄρ-
μους καὶ πολλοὶ τούτων εἰσχωροῦσι μέχρι δέκα
λευγῶν εἰς τὴν ξηράν, ἡ δὲ παρχία εἶναι γρα-
φικωτάτη, ποτὲ μὲν κκτὰφυτος, ποτὲ δὲ πλή-
ρης βράχων ὑψηλῶν, κκτὰ τῶν ὁποίων συντρί-
βονται τὰ κύματα. Ἀγρία μὲν ἡ φύσις, ἀλλὰ καὶ
ὠραία μετὰ κήπων καὶ κομψοτάτων ἐξοχικῶν
οἰκιῶν καὶ πλήθους φυσικῶν ἀνθέων, λουρμένων
ὑπὸ τοῦ ἀφροῦ τῶν κυμάτων. Πρὸς τὴν ἄκραν
δὲ τῆς ὠραίας ταύτης λίμνης κεῖται ἡ πόλις
Σίδνεϋ, εἶδος χερσονήσου, διηρημένη ὡς χεῖρ
εἰς δακτύλους καὶ προχωροῦσα εἰς τὸν λι-
μένα. Διατρέχοντες τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων,

φέρομεν ἄπληστον τὸ βλέμμα εἰς τὸ περικαλλέ-
στατον τῶν θαμμάτων. Ὅποια θάλασσα γλαυκὴ
καὶ ὁποῖα ἀκρωτήρια χλοερῶτατα! Εὐρισκόμεθα
εἰς ἀληθὲς ἔαρ.

Πάντα τὰ ἄνθη εἶναι ἀνοικτά, πάντα δροσερὰ
καὶ πάντα ἄφθονα, ἀλλὰ καὶ τόσον ὑψηλὰ ὥστε
ἀναβαίνουνσι μέχρι τῶν στέρνων τῶν ἵππων.
Μετὰ μακρὰν δὲ καὶ θυμασίαν ἐκδρομὴν, διαρ-
κέσχσαν μέχρι τῆς ἐσπέρας, ἐπανήλθομεν εἰς
τὴν πόλιν.

15 Ὀκτωβρίου 1866. — Ἐν τῷ διαστήματι
τριῶν ἐβδομάδων καθ' ἃς ἤμεθα εἰς ἀδιάκοπον
κίνησιν, ἐλαμβάνομεν ἀδικόπως ἀφορμὰς νὰ εὐ-
λογώμεν τὴν ὥραν τῆς μεταβάσεώς μας ἐνταῦθα,
διότι τὰ πάντα κατέβηγον ἡμᾶς. Μόνος ὁ ἡ-
λιος, ὅστις βεβαίως εἶναι ὠφελιμώτατος εἰς τὰς
πορτοκαλέας, ἦτο πολλὰ θερμός. Ὅτε δὲ ὁ
ποταμὸς ἤρχισεν νὰ συστέλλεται, πολλὴ μετὰ
τῶν βράχων, ἐπέβημεν εἰς λέμβον ὁδηγουμένην
ὑπὸ ὀκτῶ νησιωτῶν, τὸ χρῶμα ἐχόντων ὅμοιον
πρὸς τὸ τοῦ ταμβάκου, οὔτινες κωπηλατοῦντες
ῥωμαλέως ἔφεραν ἡμᾶς εἰς μέρος ὅπου ἐκυμά-
τιζεν ἡ τρίχρος σημαία. Εἶναι δὲ τὸ καλού-
μενον ὄρος τῶν κυνηγῶν ὅπου κατοικοῦσιν οἱ ἐξ-
απόστολοι Μαρσάι, ἥτοι μικρὰ γωνία τῆς
Γαλλίας, εἰς ἣν συνῆλθον ὀλίγοι τινὲς ἐποικοὶ
ἐκ Γαλλίας. Ἡ ζωηρότης ἐνταῦθα εἶναι μεγάλη
καὶ ἡ ὑποδοχὴ ἐγκάρδιος. Ὁ ἐπίσκοπος τῶν νή-
σων, διατρίβων ἐκεῖ, ὑπεδέχθη ἡμᾶς φιλοφρό-
νως καὶ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἶδομεν πε-
ρίεργον τελετὴν· οἱ νέοι τῆς Ὁκεανίας ἤλθον φέ-
ροντες τὸ ἐνδυμα τῶν νήσων, ἥτοι πῖλον μετὰ
πτερῶν καὶ ζώνην πολύχρουν καὶ μετὰ χορὸν
μαλθακὸν συνεσωρεύθησαν πέριξ μεγάλου ἀγγείου
βασταζομένου ὑπὸ τρίποδος· ἐκεῖ δὲ ἡτοιμάσθη-
σαν νὰ παρασκευάσωσι τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν ποτὸν,
τὸ καλούμενον καάβα. Τὸ καάβα εἶναι ῥίζα
λευκὴ, ἔχουσα τὴν γεῦσιν δοιμείαν, τὴν ὁποίαν
κόπτοντες εἰς μικρὰ τεμάχια, μασῶσι πολλὴν
ὥραν γεμίζοντες τὸ στόμα τῶν εἰς βαθμὸν ὥστε
καταντᾶ ἀδύνατον νὰ εἰσβιβασθῇ τι περιπλέον.
Μασῶσι δὲ αὐτὴν ἀδικόπως, καὶ ἀφ' οὗ σχημα-
τίζουν σφαῖραν ὅσον ἐνέστι πυκνὴν, πτύνουσιν
αὐτὴν μετὰ πολλῆς κομψότητος εἰς τὴν δεξιάν
τῶν παλάμην καὶ ἔπειτα τὴν ῥίπτουσιν εἰς τὸ
ἀγγεῖον ἐν ᾧ εἶχον χύσει ὀλίγον ὕδωρ. Τότε
κτυπῶσι μετὰ ταχύτητος ὅλας τὰς σφαῖρας ὅ-

πως κτυπώμεν τὰ ὡὰ μετὰ καφφέ ἢ τείου, καὶ μετὰ μικρὸν τὸ ὑγρὸν ἀφρίζει καὶ γίνεται κίτρι-
νον ὡς χρυσός· ἐξ αὐτοῦ δὲ προσέφερον εἰς ἕκαστον
ἡμῶν ἀνὰ ποτήριον πλήρες· καὶ ἡμεῖς... ἐπίο-
μεν! Τὸ κατ' ἐμὲ ἐνόμιζον ὅτι θὰ καταπίω ἱα-
τρικὸν, ἀλλὰ πόσον ἔμεινα ἐκστατικός ὅτε εὗ-
ρον τὴν γεῦσιν δριμύτην καὶ μάλλον εὐάρεστον
κατὰ τὸ πρῶτον ῥόφημα· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον
μὲ συνετάραξεν ὅλον. Μᾶς εἶπον ὅτι τὸ καάβα
μεθύσκει. Ἔστω, ἀλλὰ τὸ κατ' ἐμὲ συμβουλεύω
τοὺς Γάλλους τοῦ μέρους ἐκείνου νὰ διδάξωσι
μᾶλλον τὴν γαλλικὴν μαγειρικὴν τῆς πατρί-
δος τῶν.

Ἐδωκαν δὲ εἰς ἡμᾶς οἱ ἐξαπύστολοι πληροφο-
ρίας παραδόξους περὶ τοῦ βίου αὐτῶν εἰς τὰς
ἀγρίας ἐκείνας νήσους, ὅπου ἐν μὲν φύλλον χρη-
σιμεύει ἀντὶ ἐνδύματος, εἰς δὲ ἰχθύς ἀντὶ ἡ-
μερολογίου. Καὶ ἀληθῶς τὸ ἔτος ἐκεῖ ἔ-
χει ἕξ μόνον μῆνας, καὶ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἄρ-
χεται γίνεται γνωστὴ ἐκ τῆς ἐμφανίσεως μι-
κροῦ ἰχθύος παραδόξου σχήματος, ὀνομαζομέ-
νου παλοῖο καὶ ἐμφανιζομένου κατ' ἐποχὰς τα-
κτικωτάτας.

Οἱ ἐξαπύστολοι οὗτοι ζῶσι τρεφόμενοι διὰ
κοκκῶν, δι' ἀροθοσίτου, καὶ διὰ μικρῶν ὀρνίθων,
κατηχοῦντες κτηνωδεστάτους ὀλογύμνους λαούς,
ἀλλὰ καὶ προσφυσσόμενοι ἀδιακόπως, διότι
ἐνῷ ἀγαπῶνται ἀπὸ μίαν φυλὴν, κινδυνεύουσι
νὰ φονευθῶσιν ἀπὸ ἄλλην γειτονικὴν. Ἐνταῦθα
συνέβη ἡ γνωστὴ ἐκείνη ἱστορία ἐνδὲς ἐξαπο-
στόλου, καταγινόμενου νὰ καταργήσῃ τὴν πο-
λυγαμίαν καὶ κατορθώσαντος νὰ ὑποσχεθῇ τις
τῶν ἀρχηγῶν ὅτι θ' ἀποπέμψῃ ὅλας τὰς συζύ-
γους του, ἐκτὸς μιᾶς μόνης. Ὅτε δὲ μετὰ ἕξ
μῆνας ἐπανελθὼν ὁ κατηχητής εἶδεν ὅτι ὁ ἀρ-
χηγὸς ἔζη μόνον μετὰ τῆς νομίμου γυναικὸς
του, ὑπερέχρη διὰ τὸν θρίαμβόν του τοῦτον·
ἀλλ' ὅτε μεταξὺ λόγων ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἐγι-
ναν αἱ ἄλλαι, «τὰς ἔφαγα ὅλας», ἀπεκρίθη χαί-
ρων ὁ προσήλυτος.

Ταχέως δὲ ὁ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ βίος ἀνε-
κάλεσεν εἰς τὰς ὕψεις ἡμῶν τὴν Εὐρώπην, καὶ
μάλιστα κατὰ τινα ὀρισμένην ἡμέραν τῆς ἐβδο-
μάδος, καθ' ἣν πολυάριθμα καὶ πολυτελῆ ὀχή-
ματα μεταφέρουσιν εἰς τοὺς κήπους τοῦ παλα-
τίου ὅλην τὴν κοινωνίαν τῆς Σίδνεϋ. Κεῖνται δὲ
οἱ κήποι οὗτοι ἐπὶ ὠραίου ἀκρωτηρίου λουομέ-
νου ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ πλήρους ἀνθέων
τῶν τροπικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι
καὶ δένδρα τῆς Εὐρώπης. Τὸ παλάτιον, κατε-
σκευασμένον κατὰ ῥυθμὸν γοθικόν, δεσπόζει ὡς
ἀκρόπολις τὸν λιμένα καὶ αἱ αἰθούσαι τῆς ὑποδο-
χῆς εἰναι ἄξιαι βασιλέως. Μόλις φθάσαντες ἐν-
ταῦθα ἐπεσκέφθημεν τὴν Λέδου Γιούγκ, ἥτις εἶχεν
ὑποδεχθῇ βασιλοπρεπῶς τὸν ἀτυχῆ πρίγκηπα
Coudé, καὶ περιεποιηθῇ αὐτὸν ὡς ἄλλη μήτηρ
μέχρι τοῦ θανάτου του. Κατὰ πᾶσαν σχεδὸν

ἡμέραν, τὴν πρώτην ἢ τὸ ἑσπέρας, ἀπηρχόμεθα
εἰς τὸ παλάτιον τοῦτο, ὅπου ἐδεξιούτο ἡμᾶς
μετὰ μεγίστης φιλοφροσύνης. Ἡ στρατιωτικὴ
μουσικὴ ἀντήχει εἰς τοὺς κήπους ὅπου ἦσαν
συνηγμένοι πλέον τῶν διακοσίων ἢ καὶ τριακοσίων
ἀνθρώπων· δέσποιναι ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον
ἀπὸ τῶν αἰθουσῶν εἰς τὴν χλόην ὡς ἐν Λονδίῳ
αἱ τοῦ high-life καὶ ἔφερον ἐνδύματα στα-
λέντα ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν πρώτων ῥαπτῶν τῶν
Παρισίων.

Ἡ μὲν Μέλβουρν εἶναι ἡ πόλις τοῦ χρυσοῦ,
τῶν λεσχῶν, τῆς δημοκρατίας καὶ τῶν μεγά-
λων ἐμπορικῶν ὑποθέσεων· ἡ δὲ Χοθάρτ εἶναι ἡ
τῆς φιλοξενίας καὶ ἡ Σίδνεϋ ἡ τοῦ ἀγγλικοῦ ἀρι-
στοκρατικοῦ βίου, πλήρης φαιδρότητος, πλού-
του καὶ τῶν λοιπῶν θελημάτων τῆς κομψοπρε-
ποῦς κοινωνίας. Ἐνταῦθεν μετέβημεν ἐντὸς δύο
ὥρων εἰς Botany bay, ὅπου τὸ πρῶτον ἀπέβη-
σαν οἱ θεμελιωταὶ τῆς Σίδνεϋ· ὠνόμασε δὲ ὁ
ἀνακαλύψας τὸ μέρος ἐκεῖνο πλοίαρχος Κουκ
ὄρμιον βοτανικὸν ἕνεκα τοῦ μεγάλου καὶ ποικί-
λου πλήθους τῶν ἀνθέων ἅτινα κατακαλύπτου-
σιν αὐτό. Ἐνταῦθα βλέπομεν τὸ πρῶτον μέρος
τῆς ἱστορίας τῶν Αὐστραλικῶν ἀποικίων. Τὸ
1787 ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀγγλίας ὁ στόλος τῶν
ἐνδεκα πλοίων τῶν φερόντων εἰς γῆν, τῆς ὁποίας
ἡ περιφέρεια μόνον εἶχεν ἀνακαλυφθῇ ὑπὸ τῶν
θαλασσοπόρων, εἰς γῆν, λέγω, ἄγνωστον, κα-
τοικουμένην ὑπὸ ἀνθρωποφάγων, τοὺς πρώτους
εὐρωπαϊοὺς κατοίκους, τῶν ὁποίων οἱ ἀπό-
γονοι πληθυνθέντες καὶ πλουτισθέντες θὰ συγ-
κροτήσωσι πῦτε ἰσχυρὸν κράτος. Ἐντὸς δὲ
ὀγδοήκοντα ἐτῶν αἱ πρῶται καλύβαι μετε-
βλήθησαν εἰς πόλιν ἀληθῶς μεγαλοπρεπῆ, καὶ
ἡ γωνία αὕτη τῆς ἐξορίας εἰς ἣν εἶχον ἔλ-
θει χίλιοι ὀκτακόσιοι ἔποικοι, ἥτοι 600 ἄν-
δρες καὶ 250 γυναῖκες κατὰδικοί, μετεβλήθη
εἰς ἀποικίαν 444,000 κατοίκων. Σήμερον δὲ
μετὰ τῶν πλησιοχώρων ἀποικίων συγκροτεῖ πλη-
θυσμὸν 1,500,000, τῶν ὁποίων τὸ ἐμπόριον ἀνα-
βαίνει εἰς 2,500 ἑκατομμύρια φράγκων. Οὕτω
δὲ ἡ ἔνδεια καὶ ἡ κακὴ κατάστασις τῶν πρῶ-
των ἀγγλῶν, κατεπνίγησαν εἰς τὴν ἄβυσσον
ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ κύματος τῆς καθαρᾶς, φι-
λοπόνου καὶ τιμίας ἀγγλικῆς ἐποικίσεως, ἥτις
φέρει μεθ' ἑαυτῆς τοὺς θεσμούς, τὴν θρησκείαν,
τὰ ἔθνη, ὀλόκληρον, ἐνὶ λόγῳ, τὴν ἡθικὴν πα-
τρίδα τῆς.

Εἰς τὰς τόσον ὠραίας ὑποδοχὰς τοῦ παλα-
τίου καὶ τῶν ἄλλων συναναστροφῶν, εἰς τὰς ὁ-
ποίας εἰμεθα προσκεκλημένοι ὑπὸ τῆς ἀγγλι-
κῆς ἀριστοκρατίας, εἶδον τοὺς συνερχομένους γεν-
νηθέντας καὶ ἀνατραφέντας ἐνταῦθα, ὁμιλοῦντας
δὲ ὡς ἡμεῖς τὴν γαλλικὴν. «Οἱ ἐν Εὐρώπῃ συμπα-
τριῶται ἡμῶν, μὲ εἶπον πολλάκις, μᾶς ὑποθέτου-
σι κατοικοῦντας εἰς καλύβας καὶ ὑπηρετου-
μένους ὑπὸ μαύρων ἢ καὶ καταδικῶν, καὶ ὅτι

οἱ ξένοι περιέρχονται ἔνοπλοι φοβούμενοι μὴ ἄρ-
πάσωσι τὰ χρήματά τῶν· οὐδὲ καὶ τὰ ὀνόματα
τῶν πόλεων μᾶς ἡξεύρουσι νὰ διακρίνωσι.»

Κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας ἐβδομάδας ἔτρεξα
πανταχοῦ οὐ μόνον ἵνα ἴδω τὰ πάντα, ἀλλὰ καὶ
ἵνα ἀνακαλύψω ἔχνοστι, λείψανον τῶν καταδί-
κων. Καὶ ὅμως εἶναι βέβαιον ὅτι οὐδὲν ἄλλο
ἀνεῦρον εἰμὴ δείγματα καταφανῆ νέας κοινωνίας,
θελοῦσης νὰ μείνῃ ἐλευθέρᾳ παντὸς ῥύπου, καὶ
ἀποπεμφθείσης εἰς τὰ ἐνδότερα πᾶσαν ἀνάμνη-
σιν τῶν ἐξορίστων, ὅστινες, μείναντες μεμονωμέ-
νοι, καλλιεργοῦσι τὴν γῆν καὶ πλουτοῦσι μα-
κρὰν τῶν ἄλλων. Ἐνὶ λόγῳ τοσοῦτον ἡθικῇ,
σεμνῇ καὶ εὐγενῇ κοινωνίᾳ διεδέχθη τὴν πρῶ-
την, ὥστε καὶ ἡ ὕλικὴ εὐδαιμονία τῆς ἀποικίας
ἠύξησεν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμόν. Καθ' ἑκά-
στην ὁκτὼ καὶ δέκα ἀτμόπλοια εἰσέρχονται εἰς
τὸν λιμένα ἢ ἐξέρχονται· ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέρας
ὥραν ἀτμόπλοια διασχίζουσι τοὺς ὁρμίσκους
τοὺς διαχωρίζοντας τὴν πρωτεύουσάν ἀπὸ τῶν
προαστείων. Ἡ παραλία ἀποκλείεται ὑπὸ τε-
τραπλῆς σειρᾶς πλοίων, χιλίων πεντακοσίων
καὶ χιλίων ἐπτακοσίων τόνων. Ὁ δὲ ἀριθμὸς
τῶν τραπεζῶν, τῶν νοσοκομείων, τῶν σχολείων
καὶ τῶν νῶν, ὧν ἡ μητρόπολις εἶναι ἀληθῶς
ἐξαίσιος, αὐξάνει δυνάμει τῶν ἀφθόνων συνδρο-
μῶν τῆς ἀγγλικῆς φυλῆς, ἥτις ὑποβάλλεται
προθύμως εἰς πᾶσαν θυσίαν. Τέσσαρα ἑκατομ-
μύρια ἐδαπανήθησαν ὑπὲρ τῆς κατασκευῆς τοῦ
καθολικοῦ γυμνασίου τοῦ ἀγίου Ἰωάννου καὶ τοῦ
ἀγγλικοῦ Πανεπιστημίου, οὗτινος ἡ αἴθουσα ὁ-
μοιάζει πρὸς τὴν τοῦ Οὐέστμινστερ. Τριάκοντα
τέσσαρες δὲ καὶ ἐπέκεινα χιλιάδες μαθητῶν φοι-
τῶσιν εἰς τὰ κατώτερα καὶ ἀνώτερα ἐκπαιδευ-
τήρια, δαπανῶντος πρὸς τοῦτο τοῦ κράτους
1,600,000 φρ. κατ' ἔτος.

Μίαν τῶν ἡμερῶν μετὰ ὠραῖον χορὸν ὁ πρωθυ-
πουργὸς Κ. Μαρτίνος ὠδήγησεν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς
4 ὥρας τῆς πρωῒς εἰς τὸν σιδηρόδρομον τὸν
ἀναβαίνοντα μέχρι τῶν Κυανῶν ὁρέων. Ἡ καλ-
λιέργεια τῶν σιτηρῶν ἦτο ἀπίστευτος, καὶ ὅ-
τε ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὁρέων
ἔρρεε ποταμὸς πλατὺς καὶ βαθὺς ὅμοιος πρὸς
τὸν τῆς Γαλλίας Ἑσκῶ. Ἐκεῖ εὗρομεν δεύτε-
ρον σιδηρόδρομον, δι' οὗ ἤλθεν ὁ διοικητὴς καὶ ἡ
λέδου Γιούγκ μετὰ τεσσαράκοντα δεσποινῶν, ἵ-
να τελέσωσι τὰ ἐγκαίνια γεφύρας σιδηρᾶς κα-
τασκευασθείσης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ γεφυρῶν
ἄλλων ὑψομένων ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν 3,775
πόδας.

Λατλάψ τρομερὰ κατέλαβεν ἡμᾶς κατὰ τὴν
διὰ θαλάσσης ἐπάνοδον· πυκνὰ νέφη ἐκ κίτρι-
νης ἄμμου ἐσκότισαν τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπέπεσαν
καθ' ἡμῶν. Μετὰ ταῦτα ἤλθε χάλαζα, ὁ δὲ ἄ-
νεμος τοσοῦτον ἐμάστιζε τὴν ἐπιφάνειαν τῆς
θαλάσσης, ὥστε ἀφρὸς λευκὸς κατεκάλυψεν αὐ-
τὴν πρὶν ἢ σχηματισθῶσι κύματα, καὶ ἂν δὲν

συνέστελλον μετὰ πολλῆς ταχύτητος τὰ ἱστία
θὰ κατεποντιζόμεθα.

15 Ὀκτωβρίου.— Ἀλλὰ πρὶν ἐγκαταλείψω-
μεν τὴν ἀποικίαν ἐπεχειρήσαμεν ἐκδρομὴν ἱστο-
ρικὴν καὶ περιεργὸν· μετέβημεν μετὰ τοῦ διοι-
κητοῦ εἰς Κάμδεν, ἥτοι εἰς τὴν ἐξοχὴν τῶν Κυ-
ρίων Μὰκ Ἀρθούρ· ὁ πατὴρ τούτων εἶναι ἐκεῖ-
νος ὅστις ἐμάντευσε πρὸ τῶν ἄλλων ὅτι ἡ Αὐ-
στραλία, ἀντὶ νὰ μείνῃ καταφύγιον κακούργων,
ἔμελλε ν' ἀναδειχθῇ γῆ ἀγγλικὴ καὶ ἐλευθέρᾳ,
προωρισμένη νὰ διὰδραματίσῃ μέγα πρόσωπον
εἰς τὴν ἰσορροπίαν τοῦ κόσμου διὰ τοῦ φυσικοῦ
πλούτου καὶ τῆς ἐμπορίας τὴν ὁποίαν αὐτὸς
πρῶτος ἐδημιούργησε.

Τὰ λειβάδια τῆς Κάμδεν εἶναι πλήρη ποι-
μνίων καὶ τὰ πλάγια τῶν βουνῶν πλήρη ἀμ-
πελώνων, ὅθεν προέρχεται ὁ καλῆτερος οἶ-
νος τῆς Αὐστραλίας. Μᾶς ἐδειξεν δὲ οἱ δύο γέ-
ροντες τὴν κοιλάδα ὅπου ἀνευρέθησαν μετὰ
πενταετίαν τὰ πρῶτα ποίμνια, ἅτινα εἶχον με-
τακομισθῇ εἰς Αὐστραλίαν τῷ 1788 μετὰ τῶν
καταδικῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι μέχρι τῆς ἀποβι-
βάσεως εἶχον φάγει ὅλα σχεδὸν τὰ πρόβατα καὶ
μόλις περὶ τὰ εἴκοσι διασωθέντα ἀνευρέθησαν
ὑπὸ τοῦ Μὰκ Ἀρθούρ μετὰ πολλὰ ἔτη, συγ-
κροτήσαντα ποίμνιον, τὸ ὅποιον ἔτρεχεν ἄγριον
ἀλλὰ καταδικωμένον ἀπὸ τοὺς αὐτόχθονας, οἵ
τινες, ὡς γευθέντες σάρκας ἀνθρώπων, ὠρέγοντο
καὶ σαρκῶν προβάτων.

Ἐπεθύμουν ν' ἀκούσω τὴν ἱστορίαν τῶν υἱῶν
ἐκείνου τὸν ὅποιον οἱ Αὐστραλιῶται ὀνομάζουσι
δικαίως θεμελιωτὴν τῆς εὐδαιμονίας αὐτῶν. Μό-
λις ἔχον ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν ὁ λοχαγὸς Μὰκ
Ἀρθούρ, εἶχε διορισθῇ μετ' ἄλλων ἀξιωματικῶν
τῷ 1788 ἵνα διοικῇ τὸν στρατὸν ἐν Βοτανίβευ.
Ἐλθὼν δὲ μετὰ τῶν καταδικῶν συνέλαβε τὴν
ιδεάν νὰ πολλαπλασιάσῃ ποίμνια καὶ νὰ ἐξάγῃ
μαλλία. Ὁ σκοπὸς οὗτος ἦτο βεβαίως τολμη-
ρὸς ἐκ μέρους ἀνθρώπου βλέποντος περὶ ἑαυτὸν
σωροὺς μαύρων ζώων ἐξ ἀρπαγῶν καὶ φόνων.
Καὶ ἄλλον μὲν πλὴν αὐτοῦ, ἡ ἀπόστασις ἢ δια-
χωρίζουσα αὐτὸν ἀπὸ τῶν τόπων ὅθεν ἔπρεπε νὰ
προμηθευθῇ τὰ ποίμνια, καὶ ἡ δυσκολία τῆς
συγκοινωνίας ὅπως ἀποστείλῃ τὰ προϊόντα, ἡ-
θελον ἀποτρέψῃ τοῦ τοιοῦτου σκοποῦ· αὐτὸς
ὅμως κατάρθωσε νὰ φέρῃ ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο
τῆς Καλῆς Ἐλπίδος πέντε πρόβατα καὶ τρεῖς
τράγους ἐκ τοῦ εἶδους τῶν μερινῶν, καθὼς καὶ
δεκάδα προβάτων ἐκ Βεγγάλης. Τοσοῦτον δὲ
εὐδοκίμησαν, ὥστε λαθὼν θάρρος ὁ Μὰκ Ἀρθούρ
ἐπέστρεψε τῷ 1803 εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅπως με-
ταβάλλῃ τὴν γῆν τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς ὠνόμαζον
τότε τὴν Αὐστραλίαν, εἰς ἀποικίαν ἐμπορικὴν.
«Λέγετε νὰ δώσετε εἰς ἡμᾶς τοὺς τρόπους νὰ
ἐπαρκέσωμεν μόνοι εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἐ-
λσεινῆς ὑπάρξεως φυλακισμένων, εἶπεν εἰς τοὺς
λόρδους τοῦ ἰδιαίτερου συμβουλίου. Ἀλλὰ πι-

στεύσατέ με θά δώσω περισσότερον μαλλίον εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Λονδίνου ἢ ὅσον χρειάζεται ὁ λόκληρος ἡ Ἀγγλία.» Καὶ ἐπειδὴ οἱ λόρδοι ἐθεώρησαν αὐτὸν ἀεροβάτην, ἐκεῖνος πρᾶσθετο· «Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ ἡ Αὐστραλία μὲ τὸν ὠκεανὸν τῶν βοσκῶν αὐτῆς, θά στείλῃ περισσότερον μαλλίον καὶ τοῦ χορηγουμένου παρ' ὅλων τῶν ποιμνίων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας.» Καὶ ὅπως διαβεβαιώσῃ αὐτοὺς περὶ τοῦ ὠραίου τούτου μέλλοντος, ἐζήτηε παρὰ τῆς κυβερνήσεως μόνον τέσσαρα ἢ πέντε πλοῖα πλήρη προβάτων· ἀλλὰ καθὼς πάντες οἱ μεγάλοι νεωτερισταὶ οὕτω καὶ αὐτὸς κατεφρονήθη. Μόνος ὁ λόρδ Κάμδεν ἐνίσχυσεν αὐτὸν διὰ λόγων εὐμενεστέρων, καὶ κατώρθωσε νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ' ἐν ἁγίον καὶ ἐννέα τράγους ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν. Οὕτω δὲ ἀπελπισθεὶς ὁ νέος ἀξιωματικὸς ἐνῆλθε πλοῖον ἐξ ἰδίων καὶ παρὰ λαῶν τὰ ζῶα τῆς μεγαλοδωρίας τοῦ βασιλέως καθὼς καὶ τετρακόσια πρόβατα σαξωνικά, ἐξ ἰδίων ἀγορασθέντα, ἤλθεν εἰς Σίδνεϋ. «Εἰς ταῦτα τὰ ἀπέρχοντα λειβάδια, εἶπον οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, εἶδεν ὁ πατήρ ἡμῶν εὐδοκιοῦντα τὰ ποίμνια, τὰ ὅποια αὐτὸς μόνος εἰσήγαγεν ἔχων χρηστοτάτας ἐλπίδας· καὶ ἂν ἔζη ἐννεήκοντα ἔτη θὰ ἔβλεπε τὴν μοναδικὴν ταύτην ἐν τῷ κόσμῳ ἀνάπτειν πλούτου, τοῦ ὁποῦ εὐτελεῖς ἀρχὰς πρῶτος κατέβαλε· θὰ ἔβλεπεν ὅτι βλέπετε οὐ μόνον εἰς ταύτην τὴν ἀποικίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς πάσας τὰς γεννηθείσας ἐξ αὐτῆς, τὰς ὁποίας αὐτὸς ἀνέθρεψε καὶ παρ' ἧς ἔλαβον ὡς παρὰ δευτέρου πατρίδος τὰ πρῶτα ποίμνια.»

Καὶ τῶντι βλέπομεν ὁκτὼ ἑκατομμύρια προβάτων εἰς τὴν νέαν μεσημβρινὴν Γαλατίαν, ἐννέα ἑκατομμύρια εἰς τὴν Βικτωρίαν, ἐν καὶ ἡμισυ ἑκατομμύριον εἰς Τασμανίαν, ἐξ ἑκατομμύριον εἰς τὴν μεσημβρινὴν Αὐστραλίαν καὶ ἄλλα τόσα εἰς τὴν γῆν τῆς Βασιλίσσης! Τὸ ὅλον 3,500,000 προβάτων τιμωμένων ἀντὶ 457,500,000 φράγκων καὶ διδόντων κατ' ἔτος διὰ τῆς ἐξαγωγῆς 152,500,000 λιτρῶν μαλλίου ἀξίας 290,000,000 φράγκων!

Δὲν θαυμάζει τις λοιπὸν συλλογιζόμενος ὅτι τῷ 1823 ἐπωλήθησαν εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Λονδίνου ἀντὶ 2,200 φράγκων δώδεκα πάλαι μαλλίου τότε πρῶτον ἐξαχθεῖσαι ἐκ τῆς Αὐστραλίας; Ἴδου ἔργον ἀγγλικόν! Ἴδου ἔργον ὀλίγων ἐτῶν, διπλασιασθέντων ἐντὸς δεκαετηρίδος· τί ἄρα θά γίνῃ ἐντὸς μιᾶς ἑκατονταετηρίδος, καθόσον μάλιστα οἱ ποιμνιοτρόφοι περιορίζονται μέχρι τοῦδε εἰς τὰ παράλια ἡπείρου, ἐχούσης ἑκτασιν ἴσην σχεδὸν πρὸς τὴν τῆς Εὐρώπης!

Ἡ διοίκησις τῆς ἀποικίας ἐφάνη εὐγνώμων πρὸς τὸν ἐνεργητικὸν ἄνδρα τὸν τοσοῦτον εὐεργετήσαντα αὐτὴν, χορηγήσασα ἀπεράντους

γαῖας. Ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν ὠδήγησεν ἡμᾶς εἰς μέγα μέρος τῶν κτημάτων αὐτοῦ, ὅπου εἶδομεν εὐγενεῖς ἵππους, ἅμα δὲ καὶ βόας καὶ πρόβατα κατὰ μυριάδας.

Μεταξὺ δὲ τούτων τῶν ἐξ Εὐρώπης κτηνῶν ἀνεφάνη αἴφνης καὶ ἐν αὐτόχθον, ἥτοι τρομερὸς ὄφις δύο μέτρων τὸ μήκος, τὸν ὅποιον ἐφρονεύσαμεν ἐνθουσιῶντες, μαῦρος δὲ τις ἐτύλιξε περὶ ὀγκώδη κλάδον καὶ ἀνύψωσεν ἐν εἵδει θριάμβου. Ἦτο δὲ ἐκ τοῦ εἶδους τῶν φαρμακερῶν. Πρὸ ἐνὸς μηνὸς ποιμὴν τις δηχθεὶς παρὰ τοιούτου ἀπέθανεν ἐντὸς τριῶν ὥρων· ἐδήχθη δὲ καὶ ἄλλος τις, τὸν ὅποιον ἔσωσεν ὁ φιλοξενῶν ἡμᾶς, διασχίσας τὸ δηχθὲν μέρος καὶ ἐπιθεὶς σιδηρὸν κατακόκκινον, μετὰ ταῦτα δὲ ἐπιχύσας ὑγρὸν κατασκευασμένον ἐκ βοτάνων ἐντοπίων.

Ἀποσρέφονται δὲ πάντες τοὺς ὄφεις αὐτοὺς ὅπως ἀποστρέφονται καὶ τοὺς καταδίκους. Καὶ ὅμως, μοι ἔλεγέ τις, εἶδομεν τούτους ἐργαζομένους ὅτε δὲν ὑπῆρχον ἔτι ἐνταῦθα ἄλλοι ἄνθρωποι ἐλευθεροὶ, πλὴν τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῆς φρουρᾶς. Ποτὲ αἱ θύραι τῶν οἰκῶν ἡμῶν δὲν ἦσαν κλεισταί, εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι ἂν καὶ τὰ κλεῖθρα ἦσαν τότε ἄγνωστα ἐνταῦθα, ποτὲ δὲν ἔκλειψαν, κατεγίνοντο δὲ ἰδίως εἰς ἐκχέρσωσιν τῶν δασῶν ἢ εἰς κατασκευὴν προκυμαίων καὶ εἰς διαχάραξιν δρόμων. Ὅτε δὲ ἤλθον σωρηδὸν ἐλευθεροὶ ἔποικοι, ἐδόθησαν εἰς αὐτοὺς ὡς ἐργάται καὶ ὡς ὑπηρέται, καὶ πολλοὶ τούτων διὰ τῆς καλῆς αὐτῶν διαγωγῆς ἔτυχον συγγνώμης καὶ ἐλευθερίας. Ποτὲ ὁ μέσος ἀριθμὸς τῶν κακουργημάτων ἐνταῦθα δὲν ἔφθασεν εἰς τὸν τῆς Ἀγγλίας. Τοιαύτη ἐγένετο ἡ μεγάλη καὶ ἀδιαφιλονέκητος ὠφέλεια τῶν ἐξορίστων, οἵτινες ὑπῆρξαν οἱ ἀκούσιοι σκαπανεῖς, οἱ πρῶτοι ἀνοίξαντες στάδιον πλήρες θησαυρῶν. Πρὸ αὐτῶν οὐδέποτε εὐρέθησαν χίλιοι ἐλευθεροὶ ἄνθρωποι, συναινέσαντες νὰ πλησιάζωσιν εἰς τοὺς βράχους τοῦ Βοτανίβεϋ· μετὰ ταῦτα ὅμως εὐρέθησαν 300,000.

Οἱ κατὰδικοὶ ὑπῆρξαν ἀναγκαῖον στοιχεῖον τῆς θεμελιώσεως τῆς ἀποικίας, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ δημοσία φρίκη ἐνεντὶν τοῦ τόπου τούτου ἦτο ἴση πρὸς τὴν δημοσίαν ἀμάθειαν.

Θαυμασία εἶναι ἡ περιγραφή τῶν κατὰ τὴν Ἀγγλικὴν ἀποικίαν ἐν ἔτει 1865. 414,388 κάτοικοι ἔχουσιν 8,132,511 πρόβατα, 1,961,905 ζῶα κερασφόρα καὶ 282,587 ἵππους. Τὰ ἔξοδα τοῦ κράτους ἀναβαίνουσιν εἰς 43,912,275 φράγκα, καὶ τὰ ἔσοδα εἰς 53,930,825, τῶν ὁποίων τὸ περίσσευμα χρησιμεύει εἰς ταχεῖαν ἐξόφλησιν τοῦ χρέους. 1,912 πλοῖα χωρητικότητος 635,888 τόνων εἰσέρχονται εἰς τοὺς λιμένας. Τὸ γενικὸν ἐμπόριον εἶναι 304,980,600 φράγκων. Τὸ κρέας πωλεῖται 30 λεπτὰ ἡ λίτρα, οἱ δὲ ἐργάται μισθοῦνται κατὰ μέσον ὅρον πρὸς 12 δραχμὰς καὶ 50 λεπτὰ τὴν ἡμέραν.

Ὅλοι οἱ κάτοικοι ἀγαπῶσιν ἐδῶ τὸν τόπον ὡς ἰδίαν αὐτῶν πατρίδα. Κατὰ τὰς πολιτικὰς ἐκλογὰς παλαίουσιν ἐνθέρμως ἕκαστος ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀρχῶν καὶ αὐξάνουσιν ἰδίαις χερσὶ τὴν εὐτυχίαν των. Ἡ ἀποικία αὕτη ἔχει μὲν τὰς βάσεις ἀσφαλεστέρας τῶν τῆς Βικτωρίας, εἶναι ὅμως καὶ ὀλιγώτερον φιλελευθέρη καὶ ὀλιγώτερον ἐνεργητικὴ, ἐνὶ λόγῳ πλέον θρασεία ἀλλ' οὐχὶ καὶ πλέον ὁμοία πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἐνῶ ἡ γείτων αὐτῆς ἐγγίζει πρὸς τὴν Ἀμερικὴν. Τὴν νέαν μεσημβρινὴν Γαλατίαν παρομοιάζω πρὸς τὸ ὠραιότερον καὶ στερεώτερον ἄνθος τοῦ λαμπροῦ στέμματος τῶν βρετανικῶν ἀποικιῶν· ἐντὸς δέκα ἑπτὰ ἐτῶν ἔδειξε τί δύνανται, ἐναντίον μάλιστα μεγάλων κωλυμάτων, ἡ αὐτονομία, ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἐλευθερία.

Ἐκτασιν οὐκ εἶναι.

N.

ΠΡΩΤΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἐκ τῶν τοῦ Ἀλφρέδου Μωρῦ.

Ἰνδία· ἐτὶ σελ. 276.

Δ'

ΜΕΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ

Ὁ νομαδικὸς βίος, ὃν διῆγεν, ἐνέπνευσεν ἐνωρὶς τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἰδέαν τῆς ἐφευρέσεως ὀχημάτων πρὸς μετακίνησιν ἑαυτοῦ, τῶν σκευῶν καὶ τῶν ἐργαλείων του μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ τοῦ ὕλικού τῆς σκηνῆς του. Ὡς ὑποζύγια δ' ἐχρησίμευσεν αὐτῷ φυσικῶ τῷ λόγῳ τὰ μέγιστα αὐτοῦ ζῶα. Οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Ἀραβες ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἡδὴ χρόνων εἶχον τὴν κάμηλον· παρὰ δὲ τοῖς λαοῖς τῆς μέσης Ἀσίας, ἐνθα ἡ κάμηλος ἦν ἄγνωστος, ὁ ἵππος κατέστη τὸ ἄριστον καὶ κοινότατον μέσον μεταφορᾶς. Οἱ νομάδες ἐφεύρον τὰ ἄμαξια, πολυλάκεις μάλιστα ἡ σκηνὴ ἐπήγνυτο μονίμως καὶ διαρκῶς ἐπ' αὐτῶν· τοῦτο δ' ἦν συνηθέστατον παρὰ τοῖς ἀμαξοβόλοις ἐπικληθεῖσι Σκύθαις, τοῖς Ῥωξολάνοις καὶ τοῖς Ἀλκνοῖς. Αἱ σκηναὶ αὐτῶν, ἐξ ἐριούχου ὑφάσματος κατασκευαζόμεναι, προσηλοῦντο ἐπὶ τῶν ἄρμάτων, ὧν περίεζε τάσσοντο τὰ ποίμνια των· τοῦτο δὲ τὸ κατ' ἐσχολὴν νομαδικὸν εἶδος κατοικίας διατηρεῖται ἔτι καὶ νῦν παρὰ τοῖς Κοζάκοις. Αἱ κλεῖθρα αὐτῶν, ὅς περιέγραψαν καὶ ὁ Ἱπποκράτης καὶ ὁ Στράβων, ἐξ ἐριούχου ἐπίσης ὑφάσματος κατασκευαζόμεναι, τίθενται ἐπὶ ἄμαξιων. Οἱ Καλμουκοὶ πάλιν φορτώνουσι τὰς σκηνὰς των ἐπὶ καμήλων. Ἡ χρῆσις ἄμαξιων συρομένων ὑπὸ ἵππων ἦν κοινὴ παρ' ἅπασιν τοῖς Ἰνδοευρωπαϊκοῖς λαοῖς. Οἱ εἰς τὸν ἄριστον κλάδον ἀνήκοντες λαοὶ φαίνεται ὅτι πρῶτοι εἰσήγαγον τοὺς ἵππους εἰς τὴν Εὐρώπην, διότι ἅπαντες αἱ εὐρωπαϊκαὶ γλώσσαι παρέλαβον τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἵππου ἐκ σκανδικῆς ῥίζης. Βραδύτερον δὲ, μετὰ τὴν δριστικὴν των ἐγκατάστασιν ἐνταῦθεν τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς μεσογείου, οἱ Ἀραβὶ ἡ-

σκήθησαν εἰς τὴν ἱππασίαν, ἥτις πολλῶ ὕστερον ἐγνώσθη ὑπὸ τῶν σημιτικῶν λαῶν, ἀφ' ὧν ἐδιδάχθησαν αὐτὴν καὶ τινες χαμιτικοὶ λαοί. Ἀλλ' ἐν ταῖς στέππαις τῆς κεντρικῆς Ἀσίας καὶ ἐν τῇ ἀραλοκασπίᾳ λεκάνῃ ὁ ἄνθρωπος τάχιστα ἔμαθε νὰ δαμάζῃ καὶ ἰθὺν τὸ ζῶον τοῦτο. Ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ Σκύθαι, οἱ Σαρμάται καὶ οἱ Μασσαγῆται ἐθεωροῦντο ἱππεῖς ἄριστοι. Ἐν ταῖς ἀρκτώσις χώραις τὸ τροχόλατον ἀμάξιον ἀντικαθίστησι τὸ ἑλκυθρον, εἰς ὃ οἱ μὲν σιθηριακοὶ λαοὶ ζευγνύουσι ταράνδους, οἱ δὲ Καμτσαδάται κύνας. Ὁ τροχὸς δὲ εἶναι μία τῶν μεγάλων ἐφευρέσεων τῆς λευκῆς φυλῆς, ἥτις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφήρμοσεν αὐτὴν εἰς τὸ ἄρμα, ἀργότερον δὲ καὶ εἰς τὸ ἄροτρον.

Σχεδὸν συγχρόνως τῇ χρήσει τοῦ ἵππου καὶ ἡ τοῦ βοῦς παρέσχε τῷ ἀνθρώπῳ ἀνυπολόγιστα ὠφελήματα. Ἐν ᾧ δὲ τὰ νομαδικὰ καὶ τὰ μάχιμα ἔθνη πρῶτα αὐτὰ φυσικῶς ἔμαθον νὰ ζευγνύωσι τοὺς ἵππους εἰς τὰ ἄρματα καὶ νὰ ἱππεύωσι, τὰ γεωργικὰ ἀφ' ἑτέρου, μέχρι τινὸς δι' ἀτελεστάτων ἐργαλείων μόλις ἀναξέοντα τὴν γῆν, θὰ συνέλαβον τὴν ἰδέαν ν' ἀροτριώσωσι βαθύτερον αὐτὴν διὰ βοῶν συρόντων τὸ ὑννίον, καὶ ὧν τὸ ἄργον καὶ βαρὺ βάδισμα παρείχεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν εὐκολίαν νὰ προσωθῇ τὸ ἄροτρον εἰς τὴν αὐλάκα. Ὅσα τῶν δραβιδιανῶν ἐθνῶν καλλιεργοὺσι τὴν γῆν, ἀγνοοῦσι τὴν χρῆσιν τοῦ ἀρότρου.

Ἀλλ' ἂν ἡ ἐπινοήσις τῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς μέσων μεταφορᾶς ἀπῆται μεγάλην νοημοσύνην καὶ πολλὰς προσπαθείας, ἡ τῶν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἦν πολλῶ εὐχερესτέρα. Ἀπκντες σχεδὸν οἱ παρθαλάσσιοι λαοὶ ἔχουσι πειρώρας, λέμβους ἢ μονόξυλα. Ὅσοι πλέον ἐπέζητο ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ διαπλεύσῃ ἐκτάσεις ὑδάτων, τοσοῦτω κατεγίνετο εἰς τὴν ἐπινοήσιν διαφόρων τρόπων πρὸς τελειοποίησιν τοῦ σκάφους του. Καὶ διὰ τῆς ἐφευρέσεως ταύτης ἡδυνήθη ἀπὸ τῶν παναρχαιοτάτων χρόνων νὰ διαπλέῃ μεγίστας ἀποστάσεις. Τὸ δὲ κολύμβημα πολλοὶ λαοὶ ἔμαθον λίαν βραδέως. Ἀσσυριακὰ μνημεῖα παριστῶσιν ἀνθρώπους διαπλέοντας ποταμούς, δι' ἄσκων πρὸςδεδεμένων ὑπὸ τὸ στήθος των. Ἐν τῷ Λαδάκ, πρὸς ἄρκτον τοῦ Ἰνδοσταν, διαπλεύουσιν ἔτι τοὺς ποταμούς ἐπὶ δερμάτων βουβάλων ἐξοιδημένων, ἐφ' ὧν ἐξαπλούμενοι ἐλαύνουσι διὰ τινος ξύλου ἐν εἵδει κόπης. Δι' ἀναλόγου ἐπίσης τρόπου καὶ οἱ Καφίρ ἢ Σιαχπόχ διέρχονται τοὺς χειμάρρους, καταρτίζοντες σχεδὸν δι' ἐξοιδημένων ἄσκων. Κατ' ἀρχὰς εὐρέθησαν αἱ ἐλαφραὶ λέμβοι, αἵτινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τροποποίησις τῆς φυσικῆς ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐπιπλεύουσιν σάνιδος· τοιαῦται εἰσὶν αἱ βέτκα, ὅς ὁ τῆς Σιθηνίας κάτοικος φέρει ἐπὶ τῶν νώτων του ἐν τῇ ξηρᾷ.

Ἀπαντες οἱ περιηγηταὶ ἐθαύμασαν τὴν δεξιότητα τῶν Πολυνησίων εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν πλοίων αὐτῶν καὶ τῶν Γροελανδῶν εἰς τὴν τῶν καγιακῶν τῶν. Ὡς πρώτη ἀρχὴ καὶ βάσις τῶν λέμβων ἐχρησίμευσεν κορμὸς δένδρου ἐσκαμμένος. Ἐπὶ Ἡροδότου, οἱ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰνδοῦ οἰκοῦντες Ἰνδοὶ κατασκεύαζον τὰ ἀκάτια αὐτῶν κοιλαίνοντες τὸ μεταξὺ δύο ὄζων μέρος τοῦ σωληνοειδοῦς στελέχους μεγάλων τινῶν σταχυοειδῶν φυτῶν. Τινὲς τῶν τοιούτων λέμβων εὐρέθησαν καὶ εἰς στρώματα γῆς προγενέστερα τοῦ νῦν, ὅπου καταδείκνυσιν ὅτι μόλις ὁ ἄνθρωπος ἐράνη ἐν τῇ γῇ καὶ δὲν ἐβράδυνε ν' ἀνακαλύψῃ τρόπους πρὸς διὰ πλεῖστον τῶν κυμάτων. Ἄλλως δὲ καὶ τὰ θαλάσσια ζῷα τῷ παρεῖχον ὑποδείγματα πρὸς κατασκευὴν τῶν λέμβων του. Καίτοι βραδυρότατοι ἔτι οἱ ναυτικοὶ τῆς Ὠκεανίας λαοί, ἐδέχοντο ὅμως διὰ πολλῶν νὰ διέλθωσι βαθυλάκων πρὶν καταστήσωσιν εἰς τὰς τεχνικωτάτας ἐκείνας πειράδας, αἵτινες νῦν ἐλκύνουσι τὸν ἡμέτερον θαυμασμόν. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Στραβῶντος καὶ τοῦ Πλινίου, οἱ παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ λαοὶ ἔπλεον ἔτι ἐπὶ σχεδίων ἐκ συμπελεγμένων καὶ διὰ δερματίνων λωρίδων συνδεδεμένων κλάδων δένδρων, ἐν ᾧ οἱ σκανδιναβικοὶ λαοὶ εἶχον πολλῶν τελειότερας λέμβους. Οἱ Σκῶνες ἐκυστέρων τὰ σκαφιδία τῶν διὰ κινήσεως κώπης. Ἐν ταῖς χώραις ὅπου ἀνάγκη παρίσταται μόνον διαβάσεως ποταμῶν, οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ μακρὸν ἐθεώρουν ἐπαρκεῖς σχεδία ἐκ σχοίνων καὶ καλάμων. Οἱ ἰθαγενεῖς τῶν νήσων Γαμβιᾶ καὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας μόνον σχεδίων ποιοῦνται χρῆσιν, διαφέροντες κατὰ τοῦτο τῶν λοιπῶν Πολυνησίων, οἵτινες κατασκευάζουσι πειράδας. Ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἐπικρατεῖ ἔτι ἐπὶ διαφόρων παραθλασσίων μερῶν ἢ χρῆσις τῶν σχεδίων, εἰς αἷς προσθέτουσι καὶ ἐν ἰστίον. Ἀνάλογοί εἰσιν αἱ βάλας τῆς Περούβιας, συνιστάμεναι ἀπλῶς ἐκ κορμῶν δένδρων συνδεδεμένων διὰ κληματῶν. Ἐν τῇ λίμνῃ Τιτικάκῃ μέχρι τοῦδε ἔτι ἐξεκκοιλοῦσιν νὰ πλέωσιν ἐπὶ σχεδίων ἐκ καλάμων. Αἱ δὲ ἐν τῷ Εὐφράτῃ καὶ τῷ Τίγρει εὐχρηστοὶ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ δὲν ἄλλο κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἢ σχεδία, βαθμηδὺν τελειοποιηθεῖσαι.

Ἡ συνεχὴς ἀνάγκη διαπορθμεύσεως ποταμῶν διήγειρε τὴν ιδέαν τῶν γεφυρῶν, ὧν ὑπόδειγμα παρέσχον φυσικοὶ τινες βράχοι, ὡς τὸ Rock-bridge ἐν Βιργινίᾳ καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν κατασκευάσθησαν πολλαχοῦ ἀπλῶς ἐκ κορμῶν δένδρων, ῥιφθέντων ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ὄχθην, ὅπου δ' οἱ ποταμοὶ ἦσαν πλατεῖς, ὡς ἐν Ἀμερικῇ, συνέδεσαν πολλοὺς κορμούς δένδρων διὰ κληματῶν ἢ μίμβρων. Ὁ ἰθαγενὴς Ἰνδὸς διέρχεται τὰς τοιαύτας γεφύρας μετὰ δεξιότητος καὶ τόλμης, μεθ' ὅλας τὰς ταλαντεύσεις αὐτῶν. Αἱ γέφυραι τῶν Σιχαπόχ εἰσιν ἀ-

πλᾶι δοκοί, συγκρατούμεναι διὰ σχοινίων ἐξ αἰγείων τριχῶν. Ὅπου δὲ τὸ βῆμα εἶναι στενότερον οἱ ἰθαγενεῖς οὗτοι πηδῶσι μετὰ μεγίστης εὐκινήσεως καὶ ἐπιτηδεύτητος ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην διὰ μακροῦ κονταρίου. Πολλαχοῦ τῶν Ἀνδεων αἱ γέφυραι συνίστανται ἐξ ἀπλοῦ σχοινίου τεταμένου ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ὄχθην ὁ θέλων νὰ διέλθῃ ἐξαρτᾷ ἐκ τούτου αἰώραν ἢ καλὰθιον, ἐν ᾧ κάθηται καὶ ἀφίνει αὐτὸ νὰ ἐξολισθῇ ἐν τῷ σχοινίῳ.

Ἐπὶ τῷ τῷ τῷ.

Ὀλίγα τινὰ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΛΕΟΝΤΟΣ

Ὅσοι καταπλέουσι σήμερον εἰς Πειραιᾶ, καὶ εὐρίσκουσιν ἐν μὲν τῷ λιμένι πλεῖστα ἐμπορικὰ καὶ πολεμικὰ πλοῖα, περὶ τὸν λιμένα δὲ πόλιν κορυφαίαν καὶ καθεκαστην προαγομένην καὶ συνδεδεμένην ἤδη μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ δρόμου σιδηροσώτου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῶσι τὴν ἐρημίαν ἣτις ἐπακράτει αὐτόθι πρὸ τεσσαράκοντα καὶ πέντε μόλις ἐτῶν. Ἐν τῷ λιμένι, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ἔχνος τοῦ νῦν στεφανοῦντος αὐτὸν λαμπροῦ κρηπιδώματος, δύο ἢ τρεῖς ὑπεφαινόντο πονεῖς καὶ πονεῖς λέμβοι, ἐπὶ δὲ τῆς παραλίας μία μόνον ὑψοῦτο οἰκία πενιχρά, καὶ διὰ ν' ἀναβῇ τις εἰς Ἀθήνας ἔπρεπεν ἐπὶ δύο ὥρας νὰ ἦναι ἐκτεθειμένος εἰς τὴν ποικίλῃ τῆς ἀτμοσφαιρας ἐπήρειαν.

Οὕτω δὲ εἶχεν ὁ Πειραιεὺς ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς, καὶ ἰδίως ἐν τῇ 12' ἑκατονταετηρίδι, ὅτε νέον μὲν σημεῖον ζωῆς οὐδὲν ἔδιδεν, ἐν δὲ καὶ μόνον ἔσωζεν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος κόσμημα. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν ἠξεύρουσι βεβαίως ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς ἑκατονταετηρίδος ἐκείνης ἔστατο ἀκόμη, οὐχὶ εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος Πειραιῶς, ὡς εἰπὸν τινες, ἀλλ' ἐν τῷ μυχῷ ἐξεναντίας τοῦ λιμένος, ἐκεῖ περὶ τοῦ ὅπου σήμερον ὑπάρχει ὁ Τινάνειος κήπος ἢ ἡ πλατεῖα τοῦ Θεμιστοκλέους, κολοσσικὸς λέων ὅστις, εἰ καὶ καθήμενος, εἶχε 40 περίπου ποδῶν ὕψος καὶ ἔνεκα τοῦ ὀπίου τοῦ Πειραιῶς ὠνομάσθη ἐπὶ πολλὸν χρόνον λιμὴν τοῦ λέοντος ἢ τοῦ δράκου. Ὁ λέων οὗτος ἦτο κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ὁ μόνος διαρκὴς κάτοικος τοῦ λιμένος τούτου, περὶ τὸν ὁποῖον δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ μία καὶ μόνον οἰκία πλησίον τοῦ λέοντος κατασκευασμένη καὶ χρησιμεύουσα ὡς ἀποθήκη ἐμπορευμάτων καὶ ὡς τελωνεῖον. Ἀλλὰ τῷ 1668 ἀπῆλθον καὶ ὁ ἐρημίτης ἐκεῖνος τοῦ Πειραιῶς εἰς Ἐνέτιαν ὑπὸ τοῦ πολυθρῦλῃ του Ἐνετοῦ ναυάρχου καὶ δόγου Φραγκίσκου Μοροζίνι ὡς ἐν τῶν τροπαίων τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατορθωθείσης ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν, καθ' ἣν συνέβη ἡ τοῦ Παρθενῶνος διάρρηξις. Μόλις δὲ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος

παρετηρήθη ὅτι ὁ λέων οὗτος ἔφερεν ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ πλευρῶν αὐτοῦ ἐπιγραφὴν τινὰ ῥοιυκὴν ἣτοι σκανδιναβικὴν ἀλλὰ μέχρις ἐσχάτων πᾶσαι αἱ περὶ τῆς ἐρμηνείας αὐτῆς ἀπόπειραι εἶχον ἀποτύχει, καὶ τινες μάλιστα ἤρχισαν νὰ ἀμφιβάλλωσιν ἐὰν οἱ χαρακτῆρες ἐκεῖνοι ἦσαν τῶν τοῦ ροιυκοῦ, καὶ ὄχι φονικικοῦ ἢ ἄλλοι παναρχαῖοι Ἀσιανοί. Τελευταῖον τῷ 1856 ὁ Δανὸς ἀρχαιολόγος Ῥάφν ἐδημοσίευσεν ἐρμηνείαν τινὰ τῆς ἐπιγραφῆς, ἔχουσιν πρὸς μὲν τὸ μέρος τῆς ἀριστερᾶς τοῦ λέοντος πλευρᾶς ὡς ἐξῆς: «Ὁ Χάκων ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Οὐλφ, Ἀσμοῦνδ καὶ Ὁξον, ἐκυρίευσαν τὸν λιμένα τοῦτον. Οἱ ἄνδρες οὗτοι καὶ ὁ Χαρὰλδ ὁ Μακρὸς ἐπέβαλον βαρεῖας χρηματικὰς ποινὰς ἐνεκα τῆς ἀποστασίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ Δῆλκ ἡχμαλωτεύθη εἰς ἀπωτάτω κειμένας χώρας ὁ Ἐγίλ καὶ ὁ Ῥαγνὰρ ἐστράτευσαν εἰς Ῥωμανίαν καὶ Ἀρμενίαν.» Ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, ὁ Ῥάφν ἀνέγνωσε τὰς: «Ὁ Ἀσμοῦνδ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἀσγείρ, Θορλεῖρ, Θὸρδ καὶ Ἰβάρ ἐχάραξαν τοὺς ῥόλους τούτους, ἐκ παραγγελίας τοῦ Χαρὰλδ τοῦ Μακροῦ, ἃν καὶ οἱ παρωρισμένοι Ἑλληνες ἠθέλησαν νὰ ἐμποδίσωσι τοῦτο.» Ἐξ ὧν τούτων τῶν Βαριάγων ὁ μόνος καὶ ἄλλοθεν γνωστὸς εἶναι ὁ Χαρὰλδ ὁ Μακρὸς, ὅστις παρίσταται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὡς ἀρχηγὸς τῶν καταβαλόντων τὴν περὶ τῆς ὁ λόγος στάσιν μαχητῶν. Ὁ πολυθρῦλτος οὗτος Χαρὰλδ, ἀναχωρήσας περὶ τὸ 1030 ἐκ τῆς βορείου αὐτοῦ πατρίδος καὶ κατελθὼν εἰς Βυζάντιον διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1033 ἕως τοῦ 1043 ἀρχηγὸς τῆς ἐκ Βαριάγων συγκειμένης μοίρας τῆς αυτοκρατορικῆς φρουρᾶς, πολεμήσας πολλάκις πρὸς τοὺς Βουλγάρους, πρὸς τοὺς ἐπικρατοῦντας τότε ἐπιτεθέντας κατὰ τοῦ κράτους Ἀραβας, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ τὸν Μανιάκην διετέλεσεν ἐραστής τῆς Μαρίας, ἀνεψίας τῆς βασιλίδος Ζωῆς, ἡγαπήθη καὶ παρ' αὐτῆς τῆς ἀκολάστου ταύτης γράας, εἰς τῆς ὁποίας ὅμως δὲν ἀνταπεκρίθη τὰ αἰσθηματὰ καὶ ἐπὶ τέλους, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια συνεπαγόμενος τοσοῦτον χρυσόν, ὥστε 12 νεκρὰ μόλις ἐδύναντο νὰ μετακομίσωσιν αὐτόν. Ἐκεῖ ἐβασίλευσε τῆς Νορβηγίας τῷ 1047 καὶ βραδύτερον συμμαχῶν ὡς σύμμαχος τοῦ Νορμανδοῦ Γουλιέλμου τῆς μεγάλῃς τούτου κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἐπιχειρήσεως, ἔπεσε τῷ 1066 ἐν τῇ μάχῃ δι' ἣς ὁ Γουλιέλμος κατέκτησε τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἱδρύσεν ἐν αὐτῇ τὴν νορμανδικὴν κυριαρχίαν, τὴν τοσοῦτον ἐπενεργήσαν ἐἰς τὴν μόρφωσιν τῆς ἀγγλικῆς πολιτείας, κοινωνίας καὶ γλώσσης. Αἱ πληροφορίες λοιπὸν ὅσας ἔχομεν περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ μεσαιωνικοῦ ἐκείνου ἥρωος, τοῦ ὁποίου αἱ περιπέτειαι ἐνθυμίζουσιν εἰς πολλὰ τοὺς παρθλητάς τῶν ἡμετέρων ἡρωϊκῶν χρόνων, συμ-

βιβάζονται πρὸς τὰ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ Ῥάφν ἀναφερόμενα γεγονότα διότι εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ Χαρὰλδ ὁ Μακρὸς διετέλεσεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μετὰ πολλῶν ὁμοφύλων ὥστε ἐνόσω δὲν ἀποδειχθῇ ἄλλως ἡμαρτημένη ἡ ἐρμηνεία αὐτῆς, δικαιοῦμεθα νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰς ὀλίγας περὶ Ἀθηνῶν εἰδήσεις ὅσαι περὶσώθησαν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ταύτην τῆς στάσεως τῶν Ἀθηναίων τὴν περιστολήν. Λέγομεν τὴν περιστολήν τῆς στάσεως, καθότι περὶ αὐτῆς ταύτης τῆς στάσεως οὐδὲν πλεῖστον γνωρίζομεν. Ὁ Χρόν. ὑποθέτει αὐτὴν ἐκ συνεννοήσεως μετὰ Σλαύων ἢ Σαρακηνῶν γενομένην καὶ ἴσως ἀνεξάρτητον ἀπὸ πάσης ξενικῆς ἐπιδράσεως. Τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς πιθανώτερον νομίζομεν ὅτι ὑπῆρξε παράρτημα τῆς Βουλγαρικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀποτέλεσμα τῶν δεινῶν τῆς κυβερνήσεως καταπίεσεων. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶναι εἰκασίαι. Ἐκ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς συνάγεται ὅτι ὁ Πειραιεὺς τότε δὲν ἦτο ἐρημος, ὡς βραδυτέρον, ἀλλὰ κατωκίετο, ἀφοῦ περὶ τῆς ἀλώσεως αὐτοῦ μόνον γίνεται λόγος καὶ διὰ τῆς ἀλώσεως ταύτης φέρεται κατασταλεῖσα ἡ ἐπαναστάσις. Καὶ αἱ μὲν ἐπιβληθεῖσαι χρηματικαὶ ποιναὶ λέγονται βαρεῖαι ἄλλ' ἴσως κατὰ τὰ λοιπὰ οἱ μαχηταὶ ἐκεῖνοι τῆς Ἀρκτου ἀνεδείχθησαν ἐπισκεῖς ὁπωσοῦν πρὸς τὴν πόλιν ταύτην, πρὸς τὸ παρελθὼν τῆς ὁποίας δὲν ἦσαν παντελῶς ἀνελίσθητοι. Τούτλαχιστον εἰς τὰ δημόδια ἔσματα τοῦ Βορέα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους φημίζεται ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ὡς μήτηρ πάσης ἐπιστήμης καὶ τροφὸς πάντων τῶν φιλοσόφων, καὶ μηδεμίαν ἔχουσα ὁμοίαν αὐτῆς εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν φήμην. Αἱ δὲ παραδόσεις αὗται δὲν ἀπέβησαν βεβαίως κοινὰ εἰς τὰς ὑπερβορείους ἐκείνας χώρας εἰμὴ διὰ τῶν Σκανδιναβῶν, οἵτινες εἶδον καὶ ἐσεβάσθησαν ταῦτα τῆς ἀρχαίας δόξης τὰ λείψανα.

Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων εἰδήσεων γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ τῶν Ἀθηνῶν πόλις ἐτιμᾶτο ἐξαιρέτως ὑπὸ τε τῶν ὀλίγων ἐπισκεπτομένων αὐτὴν ξένων καὶ ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχῶν. Αἱ πληροφορίες τὰς ὁποίας ἔχομεν παρὰ δύο περιηγητῶν ἐλθόντων τότε ἐνταῦθα, ὅσοι ἀφελῆς καὶ ἄν ὦσι, μαρτυροῦσιν οὐχ ἥττον ὅτι ἡ φήμη τῆς πόλεως ἐσώζετο ἔτι ἀκμαία ἐν τῷ κόσμῳ. Ὁ Βουργουνδῖος Γουίδων ἐγκωμιάζει τὰς Ἀθήνας ὡς μητέρα πάσαι ποτὲ τῆς φιλοσοφίας καὶ καλλιτεχνίας, ἐξαιρέτως ὅμως ἀποθαυμάζει τὸ θεῖον καὶ ἀκοίμητον φῶς, τὸ ὁποῖον εἶδεν ἐν τῷ πολυτελεῖ ναῷ τῆς ἀειπαρένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, ὅστις ὀνομαζόμενος ἄλλοτε Προπύλαιον, ὠκοδομήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰάσωνος. Καὶ ὁ Ἰσλανδὸς Σαμβούλφ, ὅστις ἐπορεύθη εἰς προσκύνησιν τοῦ Ἁγίου Τάφου τῷ 1102 1103, ὁμιλήσας ἐν

τῷ Ὀδοιπορικῷ αὐτοῦ περὶ τῶν Πατρῶν, ἃς καὶ πόλιν τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ὀνομάζει, περὶ τῆς Εὐβοίας καὶ ἄλλων νήσων, μνημονεύει προσέτι τοῦ παρὰ τὸν κορινθιακὸν κόλπον βοιωτικῶς λιμένος Ὀστού, τοῦ σήμερον λεγομένου Λιβαδόστου (τῆς ἀρχαίας Κρεούσης), ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἀναχωρήσας καὶ βαδίσας δύο ἡμέρας, τὸ μὲν πεζὸς, τὸ δὲ ἐπὶ ὄνου, ἀφίκετο εἰς Θήβας, «τὰς ὁποίας, λέγει, ὁ λαὸς ὀνομάζει Στήβας»· ἔπειτα δὲ ἀναφέρει τὰς Ἀθήνας, δύο ἡμερῶν ἐξίσου δρόμον ἀπεχούσας ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, περιφήμους δὲ διὰ τὸν κηρύξαντα αὐτόθι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπόστολον Παῦλον, καὶ τὸν ἅγιον Διονύσιον, ὅστις γεννηθεὶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ παιδευθεὶς κατηχήθη ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰς τὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ μὲν Γουίδων λοιπὸν ἐνθυμεῖται πρὸ πάντων τοὺς ἐθνικοὺς φιλοσόφους, ῥήτορας καὶ ἥρωας, ἃν καὶ παραδόξως διαστρέφει τὰ κατ' αὐτοὺς, διότι, ὡς εἴδομεν, λέγει τὸν Ἰάσωνα ἰδρυτὴν τῶν Προπυλαίων. Ὁ δὲ Σαμβούλφ κυρίως γνωρίζει τοὺς ἥρωας τῆς χριστιανικῆς πίστεως, μὴ λησμονῶν, ἐννοεῖται, νὰ ἐπαναλάβῃ τὰ περὶ τοῦ ἀκοιμήτου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας λύχνου.

Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, καὶ παρὰ τῇ Βυζαντινῇ κυβερνήσει μέγα ἦτο τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἕνεκα τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς παρελθόντος. Τοῦτο καθίσταται πρόδηλον ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ ἀφίξεως τοῦ Βασιλείου Β' εἰς τὸ τέρμα τῆς θριαμβικῆς πορείας ἣν ἐπεχείρησε μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Βουλγάρων, ἀπὸ τοῦ ἔαρος τοῦ 1018 μέχρι τοῦ ἔαρος τοῦ 1019, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μέχρις Ἀχρίδος καὶ ἐξ Ἀχρίδος μέχρις Ἀθηνῶν. Τὸ πρῶτον τῆς πορείας ταύτης μέρος ἦτο ἀπαράιτητον ἵνα δεχθῇ τὴν ὑποταγὴν τῶν χωρῶν ὅσαι κατεῖχοντο ἔτι ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐν Θράκῃ, ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ, καὶ ἵνα διατάξῃ τὰ κατὰ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν διοίκησιν τῶν χωρῶν τούτων. Ἐκ Κασορίας ὅμως ὁ βασιλεὺς ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἀνακάμψῃ εἰς Θεσσαλονίκην, ἵνα ἐπιστρέψῃ ἐκεῖθεν εἴτε διὰ ξηρᾶς εἴτε διὰ θαλάσσης εἰς Κωνσταντινούπολιν, διότι αἱ μεσημβρινώτεραι ἑλληνικαὶ χῶραι εἶχον πρὸ 25 ἐτῶν ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῆς Βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς καὶ κατακτήσεως καὶ ὑπαχθῇ ὁλοσχερῶς εἰς τὴν Βυζαντινὴν κυβερνήσιν. Τοῦτο δὲ, ὅτι ὁ Βασίλειος ἠθέλησεν οὐδὲν ἥττον νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ὑποδεικνύει τὴν ἰδιαίτουσαν αὐτοῦ περὶ τῶν χωρῶν τούτων ἐπιμέλειαν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἅπαξ ἀποφασίσας, ἔὰν ὁ Βασίλειος ἀπέβλεπεν εἰς τὴν κατ' ἐκείνο τοῦ χρόνου σπουδαιότητα τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἤθελε βεβαίως προτιμῆσαι ἑτέραν τινὰ ὡς τελευταίον σταθμὸν τῆς ἀξιωματικῆς ἐκείνης στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς πορείας αὐτοῦ.

Αἱ Πάτραι, ἡ Κόρινθος, αἱ Θήβαι, ἦσαν πόλεις πολὺ μᾶλλον τῶν Ἀθηνῶν ἕξαι λόγου διὰ τὴν βιομηχανίαν αὐτῶν καὶ τὴν εὐπορίαν· ἐκ τούτων δὲ φυσικώτατον ἦτο μάλιστα νὰ ἔλθῃ εἰς Κόρινθον, καὶ ὡς καθέδραν τοῦ στρατηγοῦ τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὡς ἐπιτηδεύματα κειμένην πρὸς τὸν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔκπλουν. Δὲν δυνάμεθα λοιπὸν ἄλλως νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν προτίμησιν ἣν ἀπένειμεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν ἐν Πειραιεὶ συγκέντρωσιν τοῦ στόλου ὅστις ἐμελλε νὰ διαβιβάσῃ αὐτὸν εἰς τὴν βασιλεύουσιν, εἰμὴ διὰ τῶν ἐνδόξων ἀναμνήσεων αἰτινες δὲν ἔπαυσαν καὶ τότε συνδεόμεναι μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ταύτης. Οὐδὲ διήλθεν ἀπλῶς δι' αὐτῆς ὁ Βασίλειος, ἀλλὰ ἀνῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ, λαμπρῶς ἐσκευασμένου καὶ παρατεταγμένου εἰς τὴν ἀκρόπολιν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα ὅστις ἔξωθεν μὲν ἐσώζετο τότε ἀκέραιος ὅπως ἦν τὸ πάλαι, ἔσωθεν δὲ ἦτο διασκευασμένος εἰς περικαλλῇ ναὸν τῆς Παναγίας Θεοτόκου, καὶ ταύτῃ δούς τὰ τῆς νίκης εὐχαριστήρια, ἐκόσμησε δι' ἀναθημάτων πολυτελῶν τὸ ἱερόν αὐτῆς. Οὕτω δὲ τιμήσας τὴν πόλιν ταύτην, ἣτις ἐπέπρωτο νὰ μὴ μείνῃ ποτὲ ἀμέτοχος τῶν μεγίστων τῆς Ἀνατολῆς συμβεβηκότων, κατήλθεν ἐν παρατάξει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀπέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ Πειραιεὺς καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς σύμπασα δὲν ἡρημώθησαν καὶ δὲν κατεσφράγησαν εἰμὴ ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, οὐχὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, καθ' ἣν ἐποχὴν, ὡς δηλοῦται ἐκ πλείστων γεγονότων, ἡ ὑλικὴ τοῦλάχιστον αὐτῶν κατάστασις εἶχε καλῶς.

ΜΙΑ ΣΕΛΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Συνήθεια ἐπεκράτησεν ἀπὸ τινων ἐτῶν, καθιερωθεῖσα, ἃν δὲν μὲ λαμβάνῃ ἡ μνήμη, ὑπὸ τοῦ ἀειποθήτου φίλου μου καὶ φίλου πάντων ὁμῶν, τοῦ Γεωργίου Τερτσέτη, νὰ τελῶμεν κατ' ἔτος, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὑπερἑλευθερίας ἀναστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὴν ἐορτὴν τῆς 25 Μαρτίου, καθ' ἣν καὶ πανηγυρικοὶ ν' ἀπαγγέλλωνται λόγοι, ἀναμνησκόντες τὰ ἐνδοξὰ ἔργα τῶν ἐνδόξων ἡμῶν πατέρων, ἅμα δὲ καὶ προτρέποντες ἡμᾶς οὐχὶ ἀπλῶς εἰς θαυμασμὸν, ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς μίμησιν. Καὶ ἀρίστη ἀναντιρρήτως ἡ συνήθεια· διότι, ἃν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, μετὰ τὰς κατὰ Περσῶν νίκας, πρῶτοι ἔθνηκαν νόμον ἐγκώμια λέγειν τοὺς προαιρεθέντας τῶν ῥητόρων ὑπὲρ τῶν πεσόντων, πόσω μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ μόλις ἀνακτῆσαντες λεπτὸν ψυχίον ἐκ τῆς ὅλης πατρίδος, ὀφείλομεν νὰ ἀνακαλῶμεν συνεχῶς εἰς τὸν νοῦν τὰ παραδείγματα ἐκείνων καὶ τὴν παραγγελίαν, ἣν ὡς κληρονομίαν κατέλιπον εἰς τοὺς υἱοὺς, νὰ μὴ θεωρήσωσι τετε-

1. Κ. Παπαρηγόπουλος.

λεσμένον τὸν μέγαν ἀγῶνα πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος; Ἐπρεπε μάλιστα οὐχὶ ἅπαξ τοῦ ἔτους, ἀλλὰ πολλάκις καὶ διὰ πολλῶν τεκμηρίων, διὰ τε λόγων καὶ διδασκαλίας καὶ ἀνδριάντων καὶ ἄλλων δημοτελῶν ἀποδείξεων, ν' ἀναφλέγωμεν τὸ φρόνημα τῶν νεωτέρων πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἐντολῆς· ἔπρεπε ν' ἀκούωμεν ἀενάως βομβοῦσαν περὶ τὰς ἀκοὰς ἡμῶν, ὡς ἡδυθόρου κώδωνος κλαγγήν, τὴν ἐγερτήριον ταύτην φωνήν· «Μέμνησθε τῆς Μεγάλης Πατρίδος»· ἔπρεπε καὶ δειπνοῦντες νὰ βλέπωμεν φερόμενον πέριξ τῆς τραπέζης τὸ ἱνδαλμα οὐχὶ τοῦ θανάτου, ὡς ἐπὶ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ἀλλὰ τῆς ζωῆς, ἣν ἐκλήθημεν πάντες ὁμοῦ καὶ ἰδίως ἕκαστος ἡμῶν νὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς δούλους ἀδελφούς· ἔπρεπε ἐνὶ λόγῳ νὰ ἔχωμεν διαρκῶς πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς ἀγῶνας ἐκείνων, ἀνιστοροῦντες οὐ μόνον τὰς ἐκ τοῦ συστάδην μάχας καὶ τὰς ἐκ παρατάξεως ναυμαχίας καὶ τοὺς πανδήμους θριάμβους, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατ' ἰδίαν ἄθλους, οἳ τινες, διὰ τὴν ἡρωϊκὴν θάρσος μεθ' οὗ ἐξετελέσθησαν, τὰς ἐπικινδύνους περιστάσεις δι' ὧν περιστοιχίσθησαν, τὸ μέρος αὐτὸ ὅπου ἐγένετο τὸ ἀνδραγαθήμα, τάσσονται μετὰ τῶν ἐπιφανεστάτων ἐπεισοδίων τῆς αἰματηρᾶς πάλης καὶ λάμπουσιν ὡς ἄλλαι φαεινὰ ἀστραπαὶ ἐν τῷ ἱστορικῷ στερεώματι τῆς Ἑλλάδος. Διὸ καὶ ἐγὼ, κληθεὶς εὐμενῶς νὰ ἐκφωνήσω τὸν πανηγυρικὸν λόγον, ἐνόμισα ὅτι δὲν θὰ εἴπω ἀνάξια τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀγῶνος ἔὰν, ἐκλέγων ἀντὶ θέματος ἕνα τούτων τῶν ἄθλων, τῶν ἥττον μὲν γνωστῶν, ὡς ἐπισκιασθέντων ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἐκλάμπρων μεγαλουργημάτων, οὐχὶ ὅμως καὶ κατωτέρων διὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν φιλοπατρίαν τῶν τελεσάντων αὐτοὺς, παρακαλέσω τοὺς ἐντίμους ἀκροατὰς νὰ προσέξωσι μᾶλλον εἰς τὸν σκοπὸν ἢ εἰς τὴν ἀσθένειαν τῆς διηγήσεως. Πορίζομαι δὲ τὸ θέμα ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἡρωϊκῆς νήσου Ψαρῶν, ἥς τὰ μὲν ἔργα καὶ τὰ παθήματα προσέκαλεσαν τὸν θαυμασμὸν τῶν δύο κόσμων, ὃ δὲ ἀρειστολυμώτατος τῶν υἱῶν, ἐπιζῶν ἐρημίτης ἐν μέσῳ ἡμῶν, διασώζει περιφλεγῇ, καίτοι γέρον, τὴν θέρμην τῆς νεότητος καὶ ἀνασκιρτᾷ ἔτοιμος νὰ δράξῃ καὶ αὖθις τὴν δαδα τῆς Χίου καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας.

Τὴν α' Ἰουλίου τοῦ 1823 ἔτους, ἐν μυστικῶν, λῦσαν τὰ πρυμνήσια, ἀπῆρεν ἀπὸ τῶν Ψαρῶν καὶ μόλις ἐξελθὼν τοῦ λιμένος ἀνέσυρε τὰς εἰκοσιν αὐτοῦ κώπας καὶ ἀνεπέτασε τὰ ἱστία. Ὁ ζέφυρος ἔπνεεν οὐριος καὶ πομπὸς, καὶ τὸ σκαφίδιον, εὐστρόφους ἔχον τὰς κινήσεις καὶ πλατείας τὰς πτέρυγας, οἷαι αἱ τῆς Ἀλκυόνος, ἐσκίρτα ἐπὶ τῶν κυμάτων· ἀλλὰ καὶ τὴν πορείαν εἶχε κομψοπεπῇ καὶ ὑπερήφανον· λέγω δὲ ὑπερήφανον, διότι δὲν διέσχίζεν ὡς πρὸ δύο ἐτῶν τὴν θάλασσαν ὑπὸ ἀλλόφυλον σημαίαν. Ναὶ

μὲν καὶ κατὰ τὰς ἀποφράδας ἐκείνας ἡμέρας τὰ χεῖλη τῶν ναυτῶν ἐψιθύριζον ἀγαλλόμενα τοὺς ἐν ἔτει 1769 ἄθλους τῶν πατέρων αὐτῶν, ναὶ μὲν καὶ τότε οἱ ὀφθαλμοὶ ἠκτινοβόλουν πῦρ ἐκδικήσεως, αἱ δὲ χεῖρες ὤρων αὐτόματοι πρὸς τὰ ὅπλα, ἡ ἐλευθερία ὅμως ἤστραπτεν ἐν μέσῳ μόνον τοῦ πελάγους καὶ αἱ αἵματηραὶ ἀναμνήσεις, ἐπανερχόμεναι ἀνῆλεις ὡς ὁ τύραννος, ἢ ὡς ὁ στρυμόνεις βορρᾶς ὁ ἀποδιώκων ἀκάθεκτος πρὸ αὐτοῦ καὶ τὰ πολυγομφότερα σκάφη, διεσκέδαζον ὡς καπνὸν τὰ φαεινὰ ὄνειρα.

Ἀλλὰ σήμερον πόσον ἐλαφρὸν πετᾷ τὸ χθὲς ἐτι βαρύστονον σκάφος! πῶς τὰ ἱστία πάλλουσιν ὑπὸ τὰς πνοάς τοῦ ζεφύρου! Πλέει δ' ἐλαφρὸν καὶ πάλλουσι τὰ ἱστία, διότι, ἀντὶ τῆς δουλικῆς σημαίας, κυματίζεται ὑπεράνω αὐτοῦ ἡ τῆς ἀνεξαρτησίας, διότι ἐπ' αὐτῆς ἀναγινώσκειται τὸ ἀθάνατον παράγγελμα «Ἐλευθερία ἢ θάνατος».

Τοιαύτη ἡ σημαία ἣν παρεδέχθησαν τὰ Ψαρᾶ ἅμα ἐξεγερθέντα, καὶ τοιαῦται σημαῖαι ἐπεσφύριζον κατὰ πάσας τὰς κορυφὰς καὶ τὰς παραλίας τῆς πυρσοφόρου νήσου, ὡς εἰ προσκάλουν εἰς μονομαχίαν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ κυβερνήτης τοῦ μυστικοῦ, ἱστάμενος κατὰ τὴν πρῶταν, στρέφει ὑπερηφάνως τοὺς οἴκας, καὶ τὸ βλέμμα τείνων πρὸς τοὺς ἱστούς, ἐξαγγέλλει πρὸς τοὺς εἰκοσι ναύτας προστάγματα. Μετὰ μικρὸν δὲ ὁ ἥλιος καταβαίνει μεγαλοπρεπῆς πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ νύξ ἐπέρχεται κυανὴ καὶ διάστερος, ὁ ἀνεμὸς προσιωνίζεται ταχύτερον τὸ τέρμα τοῦ πλοῦς καὶ οἱ ναῦται, πεποιθότες εἰς τὴν ἐμπειρίαν τοῦ κυβερνήτου, συσπειροῦνται περὶ αὐτόν, μελωδοῦντες ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, οὐχὶ ὡς πρότερον ἐλεγεία καὶ πένθιμα ᾄσματα, ἀλλὰ τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ Παπανικολῆ καὶ τοῦ Κανάρη.

Ἄν τὴν ὥραν ἐκείνην ἀπῆντων πλοίων ἐχθρικόν, βεβαίως νεαὶ φλόγες θὰ ἐπνέξανον τὴν λάμπιν τῶν φλογῶν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ τῆς Χίου. Ἀλλὰ ποῦ ἄρα διευθύνοντο οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι; Οἱ Ψαριανοί, αἱ προμερὰ αὐταὶ μάστιγες τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, προητοιμαζόντες νεάν ἔφοδον κατ' αὐτῶν, μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν δ' ἐτάσσοντο καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ μυστικοῦ ὅς τις, στερούμενος πυροβόλων ἐπιτηδείων νὰ ἐξαποστέλλωσι ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον τὸν θάνατον, μετέβαινεν εἰς τὴν νήσον Λέρον, ὅπου, ὡς ἔμαθεν, εὐρίσκοντο τοιαῦτα. Φθὰς δὲ τὴν πρῶταν πρὸ τοῦ λιμένος, εἶδε δύο πλοῖα, ἥτοι μίαν φρεγάταν καὶ μίαν γολέταν, ἡγκυροβολημένα ἀλλὰ μὴ ἔχοντα ἀνυψωμένους τὰς σημαίας. Ὁ γεγυμνασμένος ὅμως τοῦ πλοιάρχου ὀφθαλμὸς διέγνω εὐθὺς ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ἦτο αὐστριακόν, τὸ δ' ἕτερον ἑλληνικόν. Ἀλλ' αὐτὸς ἀνεπέτασεν ἀγέρωχος τὴν πολύπτυχον σημαίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀναγινώσκετο ἡ μαγικὴ λέξις

ελευθερία. Μετὰ μικρὸν δὲ ἀνηρτήθη καὶ εἰς τῆς φρεγάτας τὸν μεσαῖον ἰστὸν σημεῖον ναυάρχου αὐστριακοῦ, καὶ συγχρόνως λέμβος ἐφ' ἧς ἐπέβαιναν ἀξιωματικοί, ἐλθοῦσα πρὸς τὸ μυστικόν, προσεκάλεσε τὸν κυβερνήτην νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ναυαρχίδα ἵνα δώσῃ πληροφορίας, ὧν εἶχε χρεῖαν ὁ ναύαρχος. Καὶ τις μὲν τῶν ναυτῶν ἐνευσε τῷ πλοιάρχῳ νὰ μὴ ὑπακούσῃ, αὐτὸς ὅμως ἀπῆλθεν ἀνυπόπτος, καὶ συλληφθεὶς ἐρρίφθη σιδηροδέσμιος εἰς τὸ κύτος. Συνελήφθησαν δὲ μετ' ὀλίγον καὶ οἱ λοιποὶ, πλὴν δύο δραπέτευσάντων, καὶ οὕτως ἀλυσίδετοι μετεκομίσθησαν μετὰ τινος ἡμέρας εἰς Σμύρνην. Διέμειναν δ' ἐνταῦθα, ὡς καὶ μέχρι τοῦδε, ἐντὸς τοῦ κύτους ἕνα περὶ μῆνα, μῆνα ἀγωνίας καὶ θλίψεως, ἀγνοοῦντες τί ἐμελέτων περὶ αὐτῶν οἱ Αὐστριακοί· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, ἀποβιβάσθέντες εἰς τὴν ξηρὰν ἵνα σταλῶσι, καθὰ εἶπον αὐτοῖς, εἰς Ψαρὰ, παρεδόθησαν εἰς τὸν πασάν. Πολὺ δὲ δὲν παρήλαε καὶ μακρὰ σειρά συνδεδεμένων αἰχμαλώτων διέσχίζε τὰς ὁδοὺς τῆς καλλιγύναικος μητροπόλεως τῆς Ἰωνίας. Πάντες ἦσαν ἀνυπόδητοι, πάντες ἔφερον ῥάκη καὶ εἰς πάντων τὰς γυνῆς κεφαλὰς ἐξηκόντιζε φλογεράς ἀκτίνες ὁ ἥλιος τοῦ Αὐγούστου, ἀλλὰ καὶ πάντες ἐβιάζον ἐπηρεμένοι, μίαν μόνην λύπην αἰσθανόμενοι ὅτι θὰ ἐγίνετο ἄνευ αὐτῶν ἡ ἐκστρατεία. Καὶ μόνον ὅτε, διαβαίνοντες πλησίον τῆς ἀγίας Φωτεινῆς, ἤκουσαν τὰς ἱερὰς ψαλμωδίας, αἱ τινες πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχον προσβάλλει τὰς ἀκοὰς τῶν γενναίων ἐκείνων στρατιωτῶν τοῦ Χριστοῦ, ἡσθάνθησαν θερμὸν δάκρυ ἀναβλύσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Ἐπὶ ῥῆξε δὲ ἡ μακρὰ ὁδοιπορία πλήρης ὀδύνης· διότι, ἐνῶ οἱ ὁδηγοὶ προέβαινον ἔφιπποι, οἱ ταλαίπωροι δεσμῶται ἐξ ἐναντίας, καταπίπτοντες ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῶν ἀλγηδόνων, ἀνηρτῶντο ὡς κτήνη εἰς τὰς οὐράς τῶν ἵππων καὶ ἐσύροντο κατὰ πετρῶν. Καὶ οὕτως αἰματόφυρτοι καὶ πλήρεις τραυμάτων κατέλυσαν εἰς Κῦζικον, ὅπου περιεμένετο πλοῖον ἵνα μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Κατὰ τινὰ δ' ἐσπέραν, τὴν προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεως, ἐνῶ καθήμενοι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ῥυνδάκου ἐθαύμαζον τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἡ βαθεῖα σιγή, αἱ καλλοναὶ τῆς φύσεως, ὁ ἱλαρὸς τῆς Ἀσίας οὐρανὸς ἐβύθισαν τοὺς δυστυχεῖς εἰς αἴσθημα ἀθυμίας μέχρι τοῦδε ἀγνωστον αὐτοῖς. «ὦ! εἶπον καθ' ἑαυτοὺς, τίς οἶδεν, ἂν αὐτὸν τὴν ὥραν ταύτην θὰ ζώμεν, ἵνα δοξάσωμεν τὸν δημιουργήσαντα τὰ θαυμάσια ταῦτα! Τίς οἶδεν, ἂν καὶ αὐτὸν ὁ ἀποτείνωμεν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νέας εὐχὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος! Καὶ μετ' ὀλίγον, μεταξὺ τῆς ἡρεμίας καὶ τοῦ σκότους, εἶδον ἐρχομένην σκιά, ἡ τις καθόσον ἐπληθύνετο ἐφάνετο λαμβάνουσα μορφήν πολιτικοτάτου πρεσβύτου. Βαθὺς πῶγων κατέβαινε μέ-

χρι τῆς ζώνης τῆς σκιάς καὶ τὸ ἐνδυμα ὁμοιάζε πρὸς ἐνδυμα ἀναχωρητοῦ. Ἐπὶ τέλους φθάνει πλησίον τῶν δεσμῶν καὶ τείνεται τὴν χεῖρα· «Λάβετε, εἶπε, τέκνα μου, τὸ ἅγιον τοῦτο ὕψωμα τὸ ἀγιασθὲν τὴν Μεγάλῃν Πέμπτην ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης, φάγετε αὐτὸ καὶ ἡ ἐλπίς θ' ἀναγεννηθῇ εἰς τὰς ὑμετέρας καρδίας. Ἐχετε πάντοτε πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸς θὰ εἰσακούσῃ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς». Μόλις δὲ εἶπε ταῦτα ἡ σκιά καὶ ἐγένετο ἄφαντος. Καὶ τούτου ἕνεκα διεδόθη ἕκτοτε ὅτι ἦτο ἡ τοῦ ἁγίου Νικολάου, προστάτου τῶν Ψαρῶν.

Ἦτο δὲ εἰσέτι βαθὺς ὁ ὄρθρος, ὅτε οἱ αἰχμαλωτοὶ, δεθέντες τὰς χεῖρας καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ εἰκοσιδύω ἐνόπλων, ἐρρίφθησαν εἰς τὸ βάθος σκοπέλου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος ἔπνευεν ἐναντίος, ἡναγκάσθησαν ν' ἀγκυροβολήσωσιν οὐ μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ἀπεστάλη ταχυδρόμος ἵνα φέρῃ τὴν εἰδησιν, ὅτι μετ' οὐ πολὺ φθάνουσιν οἱ προωρισμένοι εἰς θάνατον.

Ἐν τοσούτῳ οἱ δεσμῶται ἐκείντοι ἀναπολοῦντες τρόπους ἐκδικήσεως· ἀλλὰ ποῦ χεῖρες; Ὁ ἀναχωρητὴς τοῦ Ῥυνδάκου, ἡ παραγγελία αὐτοῦ «ἔχετε πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸς θὰ εἰσακούσῃ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς», τὸ καθηγιασμένον ὕψωμα, ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην καὶ ἀνεζωπύρησαν τὸ θάρρος αὐτῶν. Τέλος πάντων ὁ ἄνεμος ἔπνευσεν οὐριος καὶ τὸ πλοῖον ἀνεπέτασε τὰ ἱστία· ἡ γλυκεῖα θάλασσα τοῦ Βοσπόρου, οἱ σκιρτῶντες δελφίνες, οἱ περίλευκοι λάροι ἐφάνιντο ἤδη· αἱ κορυφαὶ τῶν μινωιδῶν ἤρχισαν νὰ χρυσίζωσι καὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας ὁ θόλος ἐξεῖχε μεγαλοπρεπῆς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους. Τὰ καίκια ἐπέψαυον κοῦφα τὰ ὕδατα καὶ οἱ εἰκοσιδύω φύλακες τῶν Ψαριανῶν, σπρευθέντες περὶ τὴν πρόραν, ἐθαύμαζον κεχηνότες τὴν αἰωνίαν πόλιν. Καὶ τίς, ἔστω καὶ βάρβαρος, δύναται νὰ ἴδῃ τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων καὶ νὰ μὴ αἰσθανθῇ συγκινομένην ἐκ βάρβρων τὴν καρδίαν καὶ ἀνυψούμενον τὸ φρόνημα;

Ἀκάλθετος ὡς ἀστραπὴ κατέβη εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ κυβερνήτου παράτολμος ἰδέα. «Πλησίασον, εἶπε πρὸς τινὰ τῶν συντρόφων αὐτοῦ, πλησίασον εὐθὺς καὶ προσπάθησον νὰ κόψῃς διὰ τῶν ἐδόντων σου τὰ δεσμὰ τῶν χειρῶν μου. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀποθάνωμεν χωρὶς νὰ βράψωμεν τὰς χεῖρας εἰς τὸ αἶμα τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος;» Καὶ σπεύσας ὁ κληθεὶς, ἐξ ἐκείνων οἱ τινες ἐψάλλον ἐνθουσιῶντες τοὺς ἄθλους τοῦ Παναγιωτοῦ καὶ τοῦ Κανάρη, συνέτριψεν ὡς ὕελον διὰ τῶν ἐδόντων τὰ δεσμὰ τοῦ πλοιάρχου, ὅς τις σπεύσας ἔλυσεν τὰ τοῦ σωτήρος αὐτοῦ καὶ οὕτως πάντες ἐπανεῦρον ἐλευθερίαν καὶ δύναμιν.

Ὡς γάρβρος χεῖμαρρος, ὅς τις γένων ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑπὸ τὴν γῆν, ἀνατρέπει ἐπὶ τέλους ἐμμανῶς τοὺς φραγμὸς καὶ ἐξακοντίζει εἰς τὰ ὕψη

τὰ κοχλάζοντα ὕδατα, ἡ ὥς ὁ κρατὴρ τῆς γηραιᾶς Τρινακρίας, ὅτε διασκορπίζει φρουάσων φλογερούς μύδρους πυρὸς, οὕτω καὶ οἱ αἰχμαλωτοὶ, ἀναπηδήσαντες ἀκατάσχετοι, ἤρπασαν τὰ γιγαντια τῶν δημίων καὶ ἐβύθισαν εἰς τὰ στήθη αὐτῶν. Οἱ οἶακες, αἱ κῶπαι, αἱ ἀλύσεις, τὰ σχοινία, πᾶν τὸ προστυχὸν μετεβλήθησαν εἰς φονικά ὕπλα, καὶ ἐν ἀκαρεῖ τὸ κατὰστροφικὸν ὄλον ἐπληρώθη πτωμάτων καὶ αἵματος· πανταχοῦ οἰμωγαί, πανταχοῦ θρήνοι, πανταχοῦ γόοι ψυχορραγούντων. Καὶ εὐθὺς ὁ κυβερνήτης, καθημαγμένος ἔχων ἐτι τὰς χεῖρας, ἔδραξε τὸ πηδάλιον, οἱ ναῦται ὤρμησαν πρὸς τὰ ἄρμενα καὶ τὸ πλοῖον ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω. Ὅτε δ' ἐπανῆλθεν ἡ νύξ καὶ ἀνέτειλεν ἡ σελήνη, ὁ ἄνεμος πνεύσας εὐθὺς ἐδίωκε τὸ σκάφος πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον· τὰ κύματα ἐσπινθηροβόλουν ἀφρίζοντα ὑπὸ τὴν πρὸ-πίδα, ὡς σπινθηροβόλουν οἱ χάλικες ὑπὸ τοὺς πόδας ἵππου θυμοειδοῦς, εἰκοσιδύω δὲ ψόφοι, οἱ ψόφοι τῶν καταδυθειζομένων πτωμάτων, διέσεισαν τὸ πλοῖον καὶ μεταξὺ τοῦ σάλου ἠκούσθη φωνή, ἡ φωνὴ τοῦ ἥρωος κυβερνήτου, ἡ φωνὴ τοῦ Ἀνδρέου Σταματάρη, λέγουσα· «Ἔπαυτε, δῆμιον, ὑπάγετε νὰ φέρετε πρὸς τοὺς τυράννους ὕμῶν τὴν εἰδησιν ὅτι εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἑλλήνου ὁ ἔρως τῆς πατρίδος δὲν σβέννυται».

Κατὰ δυστυχίαν ὅμως ὁ ἄνεμος ἐκόπασε, καὶ ὅτε ἔπνευσεν ἐκ νέου ἀνεπὸδίζε τὴν πρόοδον τοῦ πλοίου.

Μόλις δὲ μετὰ πενθήμερον καὶ πολλὰς ἐναντίας περιπετείας οἱ ἀνδρεῖοι Ψαριανοί, φέροντες τὸ ἐνδυμα τῶν σφαγέντων, ἵνα μὴ ἀναγνωρισθῶσιν, εἰσεχώρησαν εἰς τὰ στενά. Ἀλλ' ὅτε ἐπλησίασαν εἰς τὰ φρούρια, κρότοι πυροβόλων ἀνήγγειλαν ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἐξοδος, καὶ μία μάλιστὰ σφαῖρα διετρήρησεν ἐν τῶν ἱστίων. Παρὰκούσαντες ὅμως, ἐξηκολούθησαν τὸν αὐτὸν δρόμον καὶ ὡς ἐκ θαύματος κατάρθρωσαν νὰ διέλθωσιν ἀβλαβεῖς.

Εὐθὺς δὲ, κλίναντες γόνυ, κατηύθυναν μετὰ δακρύων εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεόν, τὸν σώσαντα καὶ αὐθις τοὺς στρατιώτας τῆς πατρίδος. Ἦτο δὲ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἡ 14 Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν ἐορτάζομεν τὴν ὕψωσιν τοῦ Σταυροῦ.

Δυστυχῶς ὅμως νέοι κίνδυνοι ἀνέμενον τοὺς φυγάδας, διότι, μόλις ἐγερθεὶς ὁ κυβερνήτης, εἶδε πρὸς τὸν ὀρίζοντα πολυάριθμον στόλον μεγάλων πλοίων εἰσερχόμενον μετὰ σπουδῆς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἦν δὲ ὁ στόλος τοῦ Σουλτᾶνου, ὃν κατεδίωκον οἱ Ἑλλήνες. Πῶς ὅμως νὰ διαφύγῃ τὸν νέον τοῦτον κίνδυνον; Ὁ ἀτρόμητος Ἀνδρέας δὲν ἐδεδίλκεν, ἀλλὰ στραφεὶς πρὸς τοὺς συντρόφους αὐτοῦ, «θάρρος ἀνέκραξεν, ἀδελφοί! ἂν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν οὐδεὶς καθ' ἡμῶν! Δὲν ἔσῳσεν ἡμᾶς ἵνα γίνωμεν βορὰ θηρίων». Καὶ μετ' ἀνηκούστου τόλμης, ὁποῖαν ἐμ-

φυσᾷ εἰς τὰ στήθη μόνος ὁ ἔρως τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, διέσχισε τὸν στόλον ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν. Αἱ κορυφαὶ τῶν ἰστών τοῦ πλοιαρίου ἐγγίζουσιν ἤδη τὰ πλατέα χάσματα τῶν ἐχθρῶν πυροβόλων, καὶ μία φρεγάτα ὑποπτευθεῖσα μὴ ἦτο ἑλληνικὸν, ὁρμᾷ κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἰδοῦσα τὴν ἀταραξίαν καὶ τὸ ἐνδυμα τῶν ναυτῶν ἀντιπαρήλαε ἀφείσα αὐτὸ ἀνενόχλητον.

Τότε ἡ σκοπέλα ἐστράφη πρὸς ἄλλον σωρὸν μικροτέρων πλοίων, ἃ τινὰ ἦσαν τὰ τῶν διωκόντων τὰ ἐχθρικά· ἡ προφητεία τοῦ μοναχοῦ τοῦ Ῥυνδάκου ἐξεπληρώθη! Καὶ μετὰ τινος ἡμέρας οἱ ἀτρόμητοι Ψαριανοί, ἐπανελθόντες μετὰ τρίμηνον καὶ ἐπέκεινα αἰχμαλωσίαν καὶ κινδύνους εἰς τὴν νῆσον αὐτῶν, ἐνῶ ἐνομίζοντο ἀπολωλότες, ἀνέβησαν μεταξὺ δακρύων καὶ ἀνευφημιῶν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἵνα ὁρκισθῶσιν ἐκ νέου ὅπως ἀποθάνωσιν ὑπὲρ πατρίδος καὶ πίστεως.

Δέκα μῆνας μετὰ ταῦτα, ἐνῶ ἄγρια στίφη κατέσρεφον διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὴν ἡρώϊδα νῆσον, ἐφάνη ἀνυψομένη ἐπὶ τοῦ Παλαιόκαστρου σημαία λευκὴ, κεχαρμαγμένη ἔχουσα τὰς λέξεις «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ» καὶ σταυρὸν ἐρυθρὸν παρκαείμενον· συγχρόνως δὲ ναύτης Ἑλλήν ἐσπευδε πρὸς τὴν πυριτιδαποθήκην. Τρομαρὸς κρότος ἐκλόνησε τὰ θεμέλια τῆς γῆς καὶ τέσσαρες χιλιάδες ἀπίστων, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν στρατιωτῶν τῆς Πατρίδος, ἀνετινάχθησαν μετὰ πατάγου εἰς τοὺς ἀέρας. Δύω δὲ πτώματα συγκροτούμενα σπασμωδῶς εὐρέθησαν κάτω τοῦ βράχου· τὸ μὲν, ἡρωτικῶς σμῆνον φρικωδῶς, ἐκολύμβη ἐντὸς κελαινοῦ, ἐντὸς μαύρου αἵματος, τὸ δὲ, κείμενον βαρὺ ἐπὶ τοῦ πρώτου, ἔφερον ἐπὶ ζώσαν εἰς τὸ πρόσωπον τὸν λύσαν τῆς ἐκδικήσεως. Καὶ ἐκεῖνο μὲν ἦν ἐχθρὸν, τοῦτο δὲ ἐνὸς τῶν ἡρώων τῆς σκοπέλου.

Διὰ τοιούτων κατορθωμάτων καὶ θυσιῶν, κύριοι, διὰ τοιαύτης ἀπαρητήσεως ἐαυτῶν καὶ τόλμης, διὰ τοιαύτης κατερείας καὶ ἀκραδάντου πίστεως ἐδημιούργησαν τὴν Πατρίδα οἱ αἰόδιοι ὕμῶν πατέρες. Διὸ καὶ δικαίως ὁ ἐθνικὸς ῥήτωρ τῶν χρόνων ἐκείνων ὠνόμασε τὴν ἐπιχειρήσαντα τὸ μέγα ἔργον γενεὰν ἀμοναδικὴν μεταξὺ ὧν τῶν γενεῶν καὶ αὐτῆς τῆς ἀρχαίας καὶ πανενδόξου Ἑλλάδος, μόνην μὲν ἐφάμιλλον τῆς δόξης ταύτης ἔχουσιν τὴν ἐπὶ τῶν Μηδικῶν, ἀλλὰ καὶ μεγίστην διαφορὰν· διότι ἐκεῖνη διετήρησεν ὅ,τι εἶχεν, αὕτη ὅμως ἀπέκτησεν ὅ,τι δὲν εἶχε».

Καὶ ὅντως, κύριοι, ὁ μὲν Μιλτιάδης, ὁ Θემιστοκλῆς, ὁ Περικλῆς, ὁ Κίμων ἐγεννήθησαν υἱοὶ ἐλευθέρων πατρίδος ἀνώδινος, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης, ὁ Μιαούλης, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Βότσαρης, πατέρες γεννήσαντες αὐτὴν μετὰ μακρὰς καὶ πικρὰς ὀδύνης. Εἰς τῶν μεγάλων τούτων πατέ-

ρων τούς υἱούς, εἰς ὑμᾶς, κύριοι, ἀπόκειται νὰ μιμηθῆτε, — καὶ τί λέγω νὰ μιμηθῆτε; — νὰ ὑπερακοντίσετε αὐτούς κατὰ τὸ μέγα ἔργον. Καὶ ὡς ἐκεῖνοι παρέδωκαν ὑμῖν πατρίδα ἐλευθέραν, οὕτω καὶ ὑμεῖς νὰ παραδώσετε αὐτὴν εἰς τὰ τέκνα «ΟΥΚ ΕΛΑΣΣΩ, ΑΛΛΑ ΜΑΛΙΣΤΑ ΠΛΕΙΩ ΚΑΙ ΑΡΕΙΩ ΟΣΗΣ ΑΝ ΠΑΡΕΔΕΞΑΣΘΕ».¹

Τὸ ἐπόμενον περίεργον ἄρθρον ἀπεστάλη ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ Γάλλου λογίου, ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τινος διατρίδοντος πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἐλληνικῆς γλώττης καὶ φιλολογίας. Σ. τ. Δ.

Δύο ἐπιγραφαὶ ἐν ταῖς

ΚΑΤΑΚΟΜΒΑΙΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

Εἶναι πᾶσι γνωστὸν ὅτι αἱ κατακόμβαι τῆς Ῥώμης ἦσαν τόπος ἐνταφιασμοῦ τῶν Χριστιανῶν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας· ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐπίσης γενικῶς γνωστὸν ὅτι αὗται ἐχρησίμευον ἀκόμη πρὸς ταφὴν τῶν εἰδωλολατρῶν ὥστε ἐν τῇ αὐτῇ νεκροταφείῳ, ὁδοῦ ἄγοντα πῶδας ὑπὸ τὸ ἔδαφος, κεύνται κεχωσμένα λείψανα τῶν δύο θρησκειῶν.

Ἐν παρόδῳ δὲ δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ἐννοεῖ ἕκαστος πόσον καθίσταται ἡ διάκρισις τῶν πρώτων δυσχερῆς ἀπὸ τῶν τελευταίων. Ὅταν σταυρὸς κοσμητῆς τάφον, μετὰ πεποιοῦσας ἀποφάνεται πᾶσι τις ἐνταῦθα ἀναπαύεται μαθητῆς τοῦ Ἑσταυρωμένου. Ἐὰν δὲ συναντᾷ ἀστὸν κρατοῦντα κεραυνούς, μετὰ βεβαιότητος δύναται νὰ υποθέσῃ ὅτι ἐκεῖ κείται λάτρης τοῦ Διὸς. Ἀλλ' ὅταν δὲ ἀνακαλύπτεται ἐξωτερικόν τι σημεῖον, δυσκολεύεται τις νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐκ τοῦ σχήματος τὰς δύο τοῦ ὄγκου τῶν ὁσίων τὰς ψυχὰς εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκον ταῦτα. Οὕτως ἡ δυσκολία αὕτη ἐγένετο ἀφορμὴ πολλάκις πλανῶν μεγίστων. Ἀλλοτε πάλιν ἡ διάκρισις εἶναι εὐκόλος ὅπως ἐπὶ τῆς περιστάσεως ἦν ἐκθέτομεν ὡς ἐξῆς.

Ἐν ταῖς κατακόμβαις τῆς Ῥώμης ὑπάρχουσι δύο ἐπιγραφαὶ, ὧν ἡ πρώτη εἶναι τοιαύτη «Τύχη σκληρὰ ἡ χαίρουσα εἰς τὸν θάνατον,» «διὰ τὴν ἀπέσπασας ἀπ' ἐμοῦ τόσον νέον τὸν προσφιλέ μου Μάξιμον;»

Ἡ δ' ἐτέρα ἔχει οὕτως:

«Γεμέλλα κοιμᾶται ἐν εἰρήνῃ Κυρίου.»

Προσπαθήσωμεν διὰ τῆς μελέτης τῶν δύο τούτων ἐπιγραφῶν ἐπιγραφῶν νὰ ἀνακαλύψωμεν τὴν θρησκείαν εἰς ἣν ἐκάτερος τῶν ὑπ' αὐτὰς κειμένων νεκρῶν ἀνήκε.

«Τύχη σκληρὰ», λέγει ἡ πρώτη ἐπιγραφή. Ἡ τύχη εἶναι πρῶτον τι ἢ ὅν τι τὸ ὅποιον δὲν δύναται νὰ μεταβληθῇ, οὔτε τῶν ἀνθρώπων οὔτε τῶν ὑψηλοτέρων πνευμάτων οὔτε τοῦ δημιουργοῦ τοῦ σύμπαντος ἡ βούλησις ἔχει ἰσχὺν ἐπὶ τῆς εἰμαρμένης. Ἀπαντα τὰ ὄντα ἐκτελοῦσι, δὲν λέγω ὅτι βούλεται ἡ τύχη, διότι αὕτη καθ'

ἐαυτὴν δὲν δύναται νὰ θέλῃ τι, ἀλλ' ὅτι ἡ τύχη εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἐπιβάλλῃ. Ἡ τύχη διευθύνει, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι τύχη αὕτη καθ' ἐαυτὴν διευθύνεται ὑπὸ τίνος; ὑπ' οὐδενός. Διὰ πάντων τούτων δηλοῦται ὅτι αἱ τύχαι καὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσὶ προαπορασισμέναι, πλέον ἀμετάβλητοι ἢ ἡ κίνησις τοῦ ἡλίου, καὶ μᾶλλον ἀπρόσβλητοι τῶν βράχων· ἐν ἐν λόγω οὐδεὶς, οὔτε ὑμεῖς οὔτε ἐγὼ οὔτε ὁ Θεός· ἔχει θέλησιν καὶ ἐλευθερίαν, ἅπαντες εἴμεθα δοῦλοι, μηχαναὶ, πάντες ὕλη ἀδρανὴς ὡς δένδρον καὶ λίθος. Ταῦτα λέγει ἡμῖν ὁ πρῶτος λόγος τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης. Ἀς ἐξετάσωμεν τὸν δεύτερον.

«Τύχη σκληρὰ.» Ἀν ἡ τύχη δὲν ἀπεσφίρει εἰμὴ τὴν θέλησιν ἀποδίδουσα ἡμῖν εὐτυχίαν, ἡδυνάμεθα νὰ παρηγορηθῶμεν, εὐχαριστοῦντες κατὰ τρόπον κτηνώδη τὰς αἰσθήσεις καὶ ὁρᾶς ἡμῶν. Ἀλλ' οὐχί· ἡ τύχη εἶναι σκληρὰ, μᾶς λέγει ἡ ἐπιγραφή· εὐαρεστεῖται νὰ ἀποθνήσκωμεν. Ἀν οἱ ἄνθρωποι εἰσὶ πτωχοὶ, ἀσθενεῖς, ἀμαθεῖς, καταδεδιωγμένοι, ταῦτα πηγάζου ἐκ τῆς σκληρᾶς τύχης. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη εἶναι σκληρὰ, δυνάμεθα νὰ μαντεύσωμεν τί θὰ πράξῃ εἰς τὸ μέλλον ἐξ ὧν ἐπραξεν εἰς τὸ παρελθόν. Αὐτὸ τὸ ἐπίθετον μόνον ὑπόσχεται ἄρα ἡμῖν ἀθλιότητα, δυστυχίαν, καταδιωγμούς, ἐν γένει σκληρότητα. Ἀλλ' ἐξακολουθήσωμεν.

«Σκληρὰ τύχη ἡ χαίρουσα εἰς τὸν θάνατον.»

Οὕτω τέρψις τῆς εἰμαρμένης εἶναι ὁ θάνατος ἡμῶν. Ἐγένετο αἰτία νὰ γεννηθῶμεν, πρῶτον διὰ νὰ ἐμποιῇ ἡμῖν φόβον, καὶ ἀκολουθῶς διὰ νὰ θανατώσῃ ἡμᾶς. Δὲν λέγω ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ ἡδονὴ αὐτῆς, διότι τότε ἠθέλομεν ἐλπίζει ὅτι θὰ ἐπέλθῃ αὐτῇ ποτὲ κόρος ἐνεκα τοῦ ὁποίου θὰ εὖρῃ ἄλλην τέρψιν, παρὰ δειγματος χάριν ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ μας. Ὅχι· εἶδομεν, ἡ τύχη δὲν ἔχει θέλησιν καὶ ἐκλογὴν· ἂν φέρῃ τὸν θάνατον, τοῦτο δὲν προέρχεται ἀπὸ ἰδιοτροπίαν αὐτῆς· εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς οὐσίας τῆς ὁποίας εἶναι σήμερον, θὰ ἦναι αἰωνίως καὶ ἐκ τῆς φύσεώς της αἰωνίως θὰ μᾶς φέρῃ θάνατον.

«Διὰ τὴν ἀπέσπασας ἀπ' ἐμοῦ τόσον νέον τὸν προσφιλέ μου Μάξιμον;» Οὕτως ὅχι μόνον ἡ εἰμαρμένη ἐχάρη θανατώσασα τὸ τέκνον, ἀλλὰ προσέτι ἐγένετο αἰτία νὰ ὑποφέρῃ διὰ τοῦ θανάτου τούτου πληγωθεῖσα ἡ φιλόστοργος μήτηρ. Ἡ τύχη ἡδύνατο νὰ ἀφήσῃ τὴν μητέρα νὰ ἐκπνεύσῃ πρώτη, ἀπαλλάττουσα ταύτην πικρᾶς θλίψεως. Δὲν πράττει ὁμῶς οὕτω· πλήττει πλάσμα νεκρὸν, ἀθῶον καὶ προσφιλέ, ἵνα γυνὴ φιλόστοργος καὶ νοήμων ἀναστενάζῃ, καὶ ἐν τῇ συμφορᾷ αὐτῆς ἀντὶ πάσης παρηγορίας καταρᾷ τὸν Θεόν.

Ἀναγνώστα, μάντευσον ποία εἶναι ἡ θρησκεία αὕτη· ἀρκοῦμαι νὰ σοὶ παρατηρήσω ὅτι ἐὰν ἡ ὑπαγορεύσασα τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην μήτηρ ἀπε-

βίωσεν, ἡ ὁδυνηρὰ αὐτῆς πίστις ζῇ ἐτι εἰς πολλὰ πνεύματα. Ἀλλοτε ἐκαλεῖτο αὕτη ἐθνισμός· ἡ εἰδωλολατρεία, σήμερον ἀποδίδεται αὐτῇ τὸ ἀληθὲς ὄνομα, ἀπιστία, διότι ὁ ἄπιστος στερούμενος τοῦ τέκνου τοῦ λέγει· «Σκληρὰ τύχη ἡ χαίρουσα εἰς τὸν θάνατον,» διὰ τὴν ἀπέσπασας ἀπ' ἐμοῦ τόσον νέον τὸν προσφιλέ μου;»

Ὁ ἄπιστος μέμφεται μετὰ τῆς αὐτῆς κατάρξας τὴν τύχην ἥτις ἡ οὐδὲν εἶναι ἢ εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός. Ἀν ὁ ἄπιστος καταρᾷται ἀνύπαρκτον τι ὄν, εἶναι μωρός, ἂν καταρᾷται τὸν δημιουργόν του, εἶναι ἀσεβής.

«Οὐδένα καταρῶμαι, οὔτε τὸν Θεόν», οὕτως ἐν τῇ εὐτυχίᾳ αὐτοῦ σκέπτεται ὁ ἄπιστος· ἀλλ' ὅταν ἐπέλθουν αὐτῷ δυστυχήματα, δὲν εἶναι πιστευτὸν ὅτι δὲν θὰ καταρασθῇ τὴν τύχην, τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του, καθ' ἣν ὑποφέρει, ὅτι δὲν θὰ καταρασθῇ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν, καθ' ἣν ἀγνοεῖ ἐαυτὸν, τὴν νεότητά του, καθ' ἣν κοπιᾷ, τὴν ὥριμον ἡλικίαν του, ὅτε βλέπει ἀποσβεσνυμένας τὰς ὥραιάς αὐτοῦ ἐλπίδας, τὸ βαρὺ γῆρας, ὅτε ἐξησθημένος πλησιάζει τὸ τέλος τοῦ βίου του, ὅτι δὲν θὰ καταρασθῇ τὴν τε ἰδίαν τύχην καὶ τὴν τῶν οἰκείων, ἥτις τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸ μηδέν. Αὕτη εἶναι ἡ σοφία τοῦ ἀπίστου, τὴν ὁποίαν δὲν ἀκολουθεῖ διότι λησμονεῖ καὶ δὲν σκέπτεται αὐτὴν· ὁ τοιοῦτος δὲν ἀνέχεται τὴν ζωὴν εἰμὴ καθ' ὅσον κατορθοῖ νὰ μὴ σκέπτεται περὶ αὐτῆς.

Πόσον διαφέρουσι ταῦτα τῆς δευτέρης ἐπιγραφῆς.

«Γεμέλλα κοιμᾶται ἐν εἰρήνῃ Κυρίου.»

«Κοιμᾶται», ἥτοι ζῇ ἐν καταστάσει διαφόρῳ ἐκείνης, καθ' ἣν ἐγρηγορεῖ τις ἐπὶ τῆς γῆς· «κοιμᾶται», ὅθεν θὰ ἐξυπνήσῃ ἡμέραν τινά. Οἱ ἀπολίσταντες αὐτὴν δύνανται νὰ παρηγορηθῶσιν, ὡς ἡμεῖς παρηγορούμεθα, ἀναλογιζόμενοι ὅτι φίλος ἀναπαύεται εἰς τὴν παρκαλειμένην αἴθουσαν, ὅστις ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐξεγερθῇ, θὰ ὁμιλήσῃ καὶ θὰ ἀποδείξῃ ἡμῖν τὴν ἀγάπην του. «Γεμέλλα κοιμᾶται ἐν εἰρήνῃ.» Ἡ ψυχὴ αὕτη δὲν εὐρίσκεται πλέον εἰς τὴν ἐμπόλεμον κατάστασιν, εἰς ἣν ἅπαντα ἡ ἀνθρώπινος δημιουργία ἐπὶ τῆς γῆς ὑποκύπτει, εἰς πόλεμον παθῶν τυραννούντων αὐτὴν· πόλεμον τῆς συνειδήσεως, ἥτις τὴν βασανίζει· πόλεμον τοῦ φόβου τοῦ πλησίστιος θανάτου. Πᾶσαι αἱ μάχαι αὗται ἀπέληξαν εἰς νίκην καὶ ἡδὴ· Γεμέλλα ζῇ ἐν εἰρήνῃ. Ἡ ἀβεβαιότης ἀφ' ἐαυτῆς κατεστράφη. Ἡ ψυχὴ αὕτη δὲν πιστεύει πλέον οὐρανόν· εἶναι ἐκεῖ δὲν προσδοκᾷ πλέον τὴν εὐτυχίαν· τὴν ἀπολαμβάνει· πᾶσαι αἱ ἐπιθυμίαι αὐτῆς ἱκανοποιήθησαν· αὕτη εἶναι ἐν εἰρήνῃ· ἐν μόνον δύναται νὰ ταραξῇ αὐτὴν, ἡ ἀνάμνησις τῶν κακῶν, ἡ περ ἐπραξεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ κείται ἐν εἰρήνῃ.

σημεῖον ἐναργές, ὅτι ὁ κριτὴς αὐτῆς τὴν ἐσυγχώρησεν. Οὐδὲν μεγαλότερον τῆς εἰρήνης, ἢς ἀπήλαυσεν αὕτη· εἶναι εἰρήνη Κυρίου, μᾶς λέγει ἡ ἐπιγραφή, δηλαδή εἰρήνη, τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος δίδει καὶ εἰρήνη, ἢς ὁ Κύριος ἀπολαύει. Ἀν ὁ Θεὸς τὴν παρέχει, τίς δύναται νὰ τὴν ἀφαιρέσῃ, καὶ ἂν ὁ Θεὸς ἀπολαύει αὐτῆς, πόσον εἶναι γλυκεῖα καὶ μεγάλη! Τὸ δημιουργημὰ μετέχει λοιπὸν τῆς ζωῆς τοῦ δημιουργοῦ αὐτοῦ, τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Τί θὰ ἡδύνατο νὰ ἐπιθυμήσῃ αὕτη πλεονέτερον τοῦ νὰ ἦναι κοινωνὸς τῆς μακαριότητος τοῦ δημιουργοῦ τοῦ παντός καὶ νὰ ζῇ μετ' αὐτοῦ τὴν οὐράνιον αἰωνιότητα;

Τοιαύτη ἦτο ἡ πίστις τῶν χαρᾶντων τὸ ἐπίγραμμα τῆς Γεμέλλας. Ἐρωτῶ ἤδη: τοιαύτη πίστις δὲν καθιστᾷ εὐτυχῇ καὶ μετὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ὑπαρξίν, καὶ ἂν εἶναι ἱκανὴ νὰ φέρῃ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου ὅτι εἶναι ἡ ἀλήθεια;

Βεβαίως, φίλοι μου, ἡ Χριστιανικὴ πίστις ὑπόσχεται τὴν εἰρήνην τοῦ Κυρίου διὰ τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ ἰδοὺ ἡ ἀλήθεια, ἰδοὺ ἡ εἰρήνη, ἰδοὺ ἡ εὐτυχία! Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ταῦτα, καὶ διὰ νὰ τὰ αἰσθανθῶμεν κάλλιον, πρέπει νὰ συγκρίνωμεν τὴν εὐδαίμονα ταύτην πίστιν μὲ ἐκείνην, ἥτις ὑπηγόρευσε τὰς ὀλιβεράς ταύτας λέξεις.

«Σκληρὰ τύχη ἡ χαίρουσα εἰς τὸν θάνατον,» «διὰ τὴν ἀπέσπασας ἀπ' ἐμοῦ τόσον νέον τὸν προσφιλέ μου Μάξιμον;»

Ο.

ΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

Ἡμερολόγιον (calendarium ἢ, ἀραβιστὶ, ἀλμανάχον) κοινὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ πᾶν ἔθνος καὶ πᾶσα χώρα εἶχε τὸ ἴδιον αὐτῆς ἡμερολόγιον. Ἐκ τῶν πολυαριθμῶν δὲ τούτων ἡμερολογίων ἐπὶ τῶν ὀλίγων περὶ τοῦ κυριωτέρου αὐτῶν, τοῦ ἀθηναϊκοῦ.

Τὸ ἀθηναϊκὸν ἡμερολόγιον εἰσῆλθον ὑπὸ τοῦ Σόλωνος περὶ τὸ 594 π.Χ., ἦτο δὲ σεληνιακόν, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου καὶ διαιρούμενον εἰς δώδεκα μῆνας ἐξ 29 καὶ 30 ἡμερῶν ἐναλλάξ. Καὶ οἱ μὲν ἐξ 29 ἡμερῶν ἐκαλοῦντο Κοῖλοι ἢ Ἐννεαφθινοὶ, οἱ δὲ ἐκ 30 Πλήρεις ἢ Δεκάφθινοὶ. Τὰ ὀνόματα τῶν Ἀττικῶν μηνῶν ἦσαν τὰ ἐξῆς:

Μῆνες χειμερινοὶ—1^{ος} Γαμηλιών, μὴν καθ' ὃν ἐτελοῦντο οἱ πλεονέτεροι γάμοι, ἔχων ἡμέρας 29. 2^{ος} Ἀνθεστηριών, μὴν καθ' ὃν ἐπανηγυρίζοντο τὰ Ἀνθεστήρια, ἑορτὴ τῶν ἀνθέων τῆς ἀνοιξέως, τελομένη εἰς τιμὴν τοῦ Βάκχου, ἔχων ἡμέρας 30. 3^{ος} Ἐλαφβολιών, μὴν καθ' ὃν ἐθρῆσκοντο αἱ ἑλαιοὶ, ἔχων ἡμέρας 29. Μῆνες

1. Ἀναγνώσθαι τῇ 25 Μαρτίου ἐν τῇ Συνόδῳ Βουλωνίᾳ, ἐπὶ Ν. Δρακουμάκη.

ἐαρινοὶ—4^{ος} Μουνυχίων, μὴν καθ' ὃν ἐτελεῖτο ἡ ἑορτὴ τῆς ἐν Μουνυχίᾳ Ἀρτέμιδος, ἔχων ἡμέρας 30. 5^{ος} Θαργηνίων, μὴν καθ' ὃν ἐωρτάζοντο τὰ Θαργῆλια, ἑορτὴ εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος· κατὰ τινὰς ὀνομάσθη οὗτος ἐκ τοῦ θαργῆλου, σκεύους ὅπου ἐτίθεντο αἱ ἀπαρχαὶ τῶν νέων καρπῶν· ἔχων ἡμέρας 29. 6^{ος} Σκιροφοριῶν, μὴν καθ' ὃν ἐωρτάζοντο τὰ Σκιροφορία, ἑορτὴ εἰς τιμὴν τῆς Σκιράδος Ἀθηνᾶς, καθ' ἣν ἡ ἱερεὺς τῆς Ἀθηνᾶς ἔφερε καθ' ὅλην τὴν Αἰτανευτικὴν πομπὴν λευκὴν σκιάδα σκίρον καλουμένην· ἔχων ἡμέρας 30. Μῆνες θερινοὶ—7^{ος} Ἐκατομβαιῶν, μὴν καθ' ὃν ἐτελοῦντο τὰ Ἐκατόμβεια, θυσία βοῶν ἢ ἄλλων ὁποῖων δῆποτε θυμάτων ἄτινα προσεφέροντο κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον εἰς τοὺς θεοὺς, ἔχων ἡμέρας 29. 8^{ος} Μεταγειτνίων, μὴν καθ' ὃν ἐτελοῦντο τὰ Μεταγειτνία ἢ Μετοίκια, ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος τελομένη πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὴν πόλιν μετοικίσεως τῶν Ἀθηναίων τῆς ἐπὶ Θησέως τελεσθείσης· «ξυνοίκια ἐξ ἐκείνου Ἀθηναῖοι ἐτι καὶ νῦν τῷ θεῷ ἑορτὴν δημοτελῆ ποιοῦσιν»· ἔχων ἡμέρας 30. 9^{ος} Βοηδρομιῶν, μὴν καθ' ὃν ἐωρτάζοντο τὰ Βοηδρομία, ἑορτὴ εἰς ἀνάμνησιν τῆς μάχης τοῦ Θησέως κατὰ τῶν Ἀμειβίων, ἔχων ἡμέρας 29. Μῆνες μετοπωρινοὶ—10^{ος} Μαιμακτιῶν, μὴν καθ' ὃν ἐτελοῦντο τὰ Μαιμακτία, ἑορτὴ εἰς τιμὴν τοῦ Διὸς Μαιμάκτου, ἥγουν τοῦ θυελλώδους καὶ ταραχώδους, ἔχων ἡμέρας 30. 11^{ος} Πυανεψίων, μὴν καθ' ὃν ἐτελοῦντο εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος τὰ Πυανεψία, ἑορτὴ καθ' ἣν ἔβραζαν κυάμους καὶ ἄλλα ὅσπρια καὶ τὰ ἔτρωγον εἰς μνήμην τοῦ Θησέως (ἀνάλογος πρὸς τὰ σημερινὰ κόλλυβα, ἄτινα προσφέρονται εἰς μνήμην τῶν τεθνεώτων κατὰ τὰ μνημόσυνα)· ἔχων ἡμέρας 29. 12^{ος} Ποσειδεῶν, μὴν πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ θεοῦ τῆς θαλάσσης, ἔχων ἡμέρας 30.

Συνεπληροῦτο λοιπὸν τὸ Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον ἐκ 354 ἡμερῶν· ἀλλὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο ἑλαττον τοῦ ἡλιακοῦ κατὰ ἑνδεκα ἡμέρας. Οἱ Ἀθηναῖοι, ὅπως αἴρωσι τὴν ἐκ τοῦ μέσου διαφορὰν, παρενέβαλλον εἰς πάντα δεύτερον ἐνιαυτὸν ἓνα δέκατον τρίτον μῆνα ἐξ 22 ἡμερῶν, ὃν ἐκάλουν Ποσειδεῶνα δεύτερον. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, ἀκριβέστερον παρατηρήσαντες, εὗρον ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ φυσικοῦ ἡλιακοῦ ἐνιαυτοῦ πρὸς τὸν πολιτικὸν τῶν δὲν ἦτο μόνον ἑνδεκα ἡμερῶν, ἀλλὰ καὶ ἐνὸς περίπου τεταρτημορίου. Πρὸς διόρθωσιν καὶ τοῦ λάθους τούτου ἐνέβαλλον ἀνὰ πάντα τέταρτον ἐνιαυτὸν μίαν 23^{ην} ἡμέραν εἰς τὸν δεύτερον Ποσειδεῶνα.

Κατὰ τὸ 432 π.Χ. ὁ Μέτων ἐπήνεγκεν ἐπισημόν τινα μεταβολὴν εἰς τὸ ἡμερολόγιον τῶν Ἀθηναίων, ἀρχίσας τὸν ἐνιαυτὸν ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἐκατομβαιῶνος περὶ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον· καὶ ὁ Κάλιππος (350 π.Χ.) καὶ ὁ Ἰππαρ-

χος (150 π.Χ.) ἐπήνεγκον διορθώσεις τινάς.

Οἱ Ἕλληνες ἡγνόνουν τὰς ἐβδομάδας. Ἐκαστον μῆνα διήρουν εἰς 3 δεκάδας, ἐκ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην ἐκάλουν δεκάδα ἱσταμένου ἢ ἀρχομένου μηνός, τὴν δευτέραν δεκάδα μηνὸς μεσοῦντος, τὴν δὲ τρίτην δεκάδα φθίνοντος ἢ ἀπιόντος μηνός. Τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς ἡμέραν ἐκάλουν *ρομηνίαν*, τὰς δ' ἐφεξῆς 9 ἡμέρας ἡρίθμουν τακτικῶς, ἥγουν 1^{ην}, 2^{ην}, 3^{ην} κτλ. ἱσταμένου ἢ ἀρχομένου· τὰς δ' ἐννέα ἡμέρας τῆς δευτέρας δεκάδος ὀνόμαζον 1^{ην}, 2^{ην}, 3^{ην} κτλ. μεσοῦντος ἢ ἐπι δεκάδι, τὴν δὲ δεκάτην τῆς δευτέρας δεκάδος ἔλεγον εἰκάδα, ἥτοι εἰκοστήν τοῦ μηνός· τὴν δὲ τρίτην δεκάδα ἡρίθμουν διττῶς, ἢ τὰς 9 ἡμέρας ὀνόμαζον 1^{ην}, 2^{ην}, 3^{ην} κτλ. ἐπὶ εἰκάδι καὶ τὴν δεκάτην τριακάδα, ἢ, ὅπερ συνηθέστερον, ἡρίθμουν ὀπισθοβατικῶς, ὥστε τὴν 21^{ην} τοῦ μηνὸς ἐκάλουν δεκάτην ἢ ἐννάτην, καθ' ὅσον ὁ μῆν ἦτο τριακονόημερος ἢ περιεῖχεν 29 ἡμέρας, φθίνοντος ἢ ἀπιόντος, καὶ ἐφεξῆς μέχρι τῆς ἐσχάτης τοῦ μηνὸς ἡμέρας, ἥτις ἐκαλεῖτο ἔνη καὶ νέα, ἥτοι παλαιὰ καὶ νέα, ὡς οὖσα τὸ μεθόριον τοῦ παλαιοῦ καὶ μέλλοντος· ἢ ἀρχίσῃ νέου.

Ι. Α. Α.

ΜΓΘΟΣ

ΟΙ ΒΑΤΡΑΧΟΙ

Οἱ βάτραχοι ἀπηύδουν νὰ ᾄδῃ δημοκράτει, καὶ πατρικὴν ἐπόθησαν ἐδραῖαν βασιλείαν. «Δὲν θέλομεν τὴν φλόγαν, ἐδῶν, ἀναρχίαν. «Δὲν κοῦξ καὶ βρεκεκεξ λαὸς δὲν κυβερνᾶται.»

Καὶ εἰς τὸν Δία ταπεινὰς ἀπέτειναν δεήσεις· «Ζεῦ πάτερ, εὐεργέτησον τὸ γένος τῶν βατράχων. «Δὸς βασιλείαν εἰς ἡμᾶς, καὶ δὸς κορμὸν ἢ βράχον. «Εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ γένους μας αἱ αὐτοκυβερνήσεις!

«Σαπρὰ τὰ πάντα παρ' ἡμῖν, ἀνάπλεα ἐρίδων. «Νυχθημερὸν κραυγάζοντες, σηπόμεθα εἰς ἔλη. «Δημαγωγοὶ διὰ κενῶν μᾶς βύσκουσιν ἐλπίδων. «Ὅλοι κοῦξουσιν ἀρχάς, πλὴν ἀφορῶς εἰς τέλη.»

Κ' ὑπεμειδίανεν ὁ Ζεὺς, καὶ ἔριξεν ἡ λίμνη, καὶ εἰς τὰ νερά τῆς κόπας κατέπεσ' ἐστεμμένος. Χάρὰ καὶ ἀγαλλίας εἰς τὸ κοῦξον γένος! Ἦν καὶ ἀέρας πλῆττονσι ζητωκραυγαὶ καὶ ὕμνοι.

Καὶ ἐκ τελεμάτων καὶ λιμνῶν καὶ ποταμῶν καὶ λίανων με προθυμίαν ἔτρεγον καὶ με σπουδὴν μεγίστην τῶν αὐλοδόλων αἱ φυλαὶ καὶ τῶν αὐλοκολάκων, καὶ ἐπώλουν ἀφοσίωσιν, καὶ μετεπώλουν πίστιν.

«Τί βασιλεὺς! Ὁ εὐτυχὴς λαὸς ἐκοινοῦλοι. «Ἄν ἦσαν ὅλοι τῶν ἐθνῶν τοιοῦτοι οἱ κυβερνήται! «Δὲν θέλεις πολυτέλειαν, δὲν θάπανε, δὲν τρώγει, «δὲν ἀδικεῖ, δὲν τυραννεῖ, καὶ οὐδὲ καὶ νικεῖται.»

—«Ναὶ, δὲν νικεῖται, ἥρσιεν ὁ φλόνος τονθορύζων· «τὸ βλέπομεν. Παννύχιος δὲν πρέπει νὰ κοιμᾶται, «ἀκόμη καὶ πανήμερος, ὁ τοὺς λαοὺς ὀρίζων. «Νὰ ᾄδῃ πρέπει ἄγρυπνοι οἱ τῶν λαῶν προστάται.

«Τὸν βασιλέα θέλομεν τῆς πολιτείας στόλον, «ἀλλ' ὅχι στόλον ξύλινον· νὰ σείηται, νὰ πράττῃ, «ν' ἀμείβῃ καὶ νὰ τιμωρῇ, νὰ κυβερνᾷ κατὰ τι, «νὰ ἐννοῶμεν ὅτι ἔη. Ἀὐτὸς ἐν' ὅλῳ ξύλῳ.»

Καὶ, ὡς συνήθως, ἡ μικρὰ φωνὴ τῶν εἰς μεγάλην ἐκορυφώθη βαθυρόν, καὶ οἱ λιμνοπολῖται ἐπὶ τὰς πύλας τοῦ Διὸς προσέφυγον καὶ πάλιν, ἄλλον μονάρχην θέλοντες, μονάρχην νὰ κινήται.

«Μὴ τοῦτον τὸν ἀναίσθητον, μὴ τοῦτον τὸν γελοῖον! «Δὸς μας μονάρχην κραταῖον, ὃ Ζεὺς μεγαλοδότη! —«Μ' ἐξεκωφάνατε, καλλοί!», ὁ Ζεὺς τοῖς εἶπε, κλείων, διὰ τῶν δύο του χειρῶν τ' ἀμδρόσιά του ὧτα.

«Μονάρχην σὺς ἐχάρισα»· ἐκείνος δὲν σὺς φάνει· «σὺς δίδω ἄλλον. «Ἐχετε ὑγαίαν. Καὶ τοῦ χρόνου.» Καὶ πελαργὸς καλλίπτερος ἐξ οὐρανοῦ ἐφάνη, καὶ ἐπιστήκας ἔλαβε τὴν κατοχὴν τοῦ θρόνου.

Τί εὐτυχία! Ἐλαβον, λοιπὸν, ὡς ἐποθεῖτο, ἔγοντα πόδας καὶ πτερὰ καὶ ῥάμφοι βασιλέα. «Ὁ ἄλλος ἦτον τύραννος, κακὸς», ἡ νεολαία ἐκραύγαζε, «καὶ τ' ὄνομα αὐτοῦ ἀπολεσθήτω.»

Αὐτὸν δὲ εἰς τὰ κύματα ὡς εἶδαν καταδύντα, «Σὺ, σὺ ἐπλάσθης, ἐκραύγαζον, σὺ μόνος ἦν ἀρχῆς. «Εἶσαι τοῦ ἔθνους ὁ σωτὴρ, τῶν μοναρχῶν μονάρχης.» —«Καλὸν· πλὴν μὴ φωνάζετε», ὁ πελαργὸς ἀπήντα.

Νὰ μὴ φωνάζουν ἔλεγε, καὶ ταῦτα πρὸς βατράχους! Τὸν ἐπαινῶν τοῦ ἐκάλουν δεκαπλασιασθέντα ἐν ὅσῳ ἔλεγεν. Ἀλλὰ καὶ ἐκείνος μετὰ τάχους διὰ τοῦ ῥάμφοις κυνηγῶν τοὺς ἀπειθεῖς ἐκέντα.

Αὐτὸ τοῦς δυσχερέστησεν. Ἀλλ' ἂν ἐμεψιμοῖρον, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐβλεπε δριμύ, καὶ ἐπελέκα. Οἱ δὲ ταραχωδέστεροι ἀνστάσεις ἐπεγείρουν, περιοδεύων, ἔτρεγεν ἐκείνους δέκα δέκα.

Τρόμος καὶ φόβος τὸν ὑγρὸν κατεῖχε τώρα τόπον. Οἱ πελαργοὶ δὲν παίζουσιν οὐδὲ πολυκοιμῶνται. Οἱ βάτραχοι ἐπένεζον κρυφίως, καὶ εἰώπων, καὶ ἤρχισαν τὸν κόπανον νὰ συχνοενθυμῶνται.

Καὶ πρὸς τὸν Δι' ἀνέκραξαν· «Ὁ Ζεὺς κεραυνοπλήκτη, «δὲν θέλομεν τὸν πελαργόν· πᾶρα πολὺ κινεῖται. «Ἀλλὰ γαστριώμενος ὁ Ζεὺς τοῖς εἶπε: «Καλὴν νύκτα! «Ἀλλοτε πρῶτον σκέπτεσθε, καὶ ἔπειτα ζητεῖτε.»

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Στοιχηματίζω ὅτι ἂν αὐριον ὁ Διευθυντῆς τῆς Ἀστυνομίας ἀπαγορεύσῃ εἰς τοὺς πολίτας νὰ περιπατῶσι μετὰ τέσσαρα εἰς τὰς ὁδοὺς, θὰ εὐρεθῶσιν ἄνθρωποι, οἵτινες θὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν αὐθαίρετον ταύτην διαταγὴν, θὰ τὴν παραβῶσι πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐν ἀνάγκῃ καὶ θὰ φονευθῶσι. (Ἀλφόνσος Κάρρ).

* Μοῦ εἶπαν: Μὴ 'ς τὴν ποίησι πλέξης καὶ σὺ στεφάνι, * Ἀφοῦ σὲ ἀνθ' ἀμάρταντα τὸ χερί σου δὲν φάνει. Μοῦ εἶπαν: Καλὴ τέτρα κρύψου βαθεῖα 'ς τὰ σκότη, Παρὰ νὰ ᾄδῃς ὑστερὸς κι' ἄλλοι νὰ ᾄδῃς πρῶτοι. Εἶπα καὶ ἐγώ: Ὁ Δούναβις τόσα βασίλεια βρέγει, Κι' ὅπου περνᾷ τὸ ρεῦμά του ἀφίει τ' ὄνομά του. Πλὴν τὸ ποτάμι τὸ μικρὸ, ποῦ 'ς τὸ λαγκαδί τρέχει, Κι' ἀνώγειο κατρακυλᾷ τὰ ταπεινὰ νερά του, Κι' αὐτὸ δὲν εἶναι περιττὸ καὶ ἄσκοπο 'ς τὴ φύσιν, Ἀν' 'ς τὴ στενὴ του λαγκαδιὰ λίγους ἀγροὺς ποίησι! (Δημήτριος Βικέλας).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

* Ὅρη τῆς Ἀττικῆς.

Τῶν ὁρέων ἀρχὴ εἶναι ὁ χωρίζων τὰ ὄρια τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας Κιθαιρῶν, ἀπὸ τοῦ βα-

Ι. Α. Ρ. Ῥαγκαδάς.

σιλέως τῶν Πλαταιῶν ἐπονομασθεῖς, οὕτινος ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ καλεῖται Ἐλάτεια, ὑψόμενος ἀπότομος περὶ τοὺς 4,000 πόδας, κρημνῶδης καὶ πετρώδης, γνωστὸς ἐκ τῶν περὶ θήρας τοῦ Λέοντος, τοῦ Ἀκταίωνος καὶ τοῦ Οἰδίποδος μύθων. Σπουδαίως δὲ διαφέρει τὸ ὄρος τοῦτο τοῦ γείτονος αὐτοῦ Ἐλικῶνος· τοῦτον μὲν ὄμαλόν καὶ εὐδατον παρσεκεύασεν ἡ φύσις ἀγαπητὸν ἐνδιαιτήμα τῶν ἀβρῶν Μουσῶν, ἐκείνου δὲ, ὅπερ ἀντελάλει δεινὴν ἀνοσίτου παιδοκτονίας ἀπόπειραν, δι' ἣν δεινῶς ἐτιμωρήθη ὁ παιδοκτόνος πατήρ καὶ ἡ συνένος μήτηρ, δὲν ἠδύναντο καταλληλοτέρου τεμένους νὰ τύχωσιν αἱ Ἐρινύες. Μία καὶ μόνη στενωπὸς ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου, αἱ τρεῖς ἢ δρυὸς κεφαλαὶ (νῦν: Γυφτόκαστρον).

Μετὰ τὸν Κιθαιρῶνα εἰσελαύνει εἰς τὸ ἀνατολικὸν τῆς χώρας ἄλυσις ἀδιαβάτων ἀποκρήμων πετρῶν· εἶναι ἡ Πάρνηθς (καὶ ὄχι ὁ Πάρνηθς), ἰσοῦψῆς τῷ Κιθαιρῶνι (νῦν Ὁζιζ), ἐφ' ἧς ἔκειτο τὸ ὀνομαστὸν φρούριον τῆς Φυλῆς, οὕτινος σώζονται ἐτι ἱκανὰ εἰρεπικα. Δι' ἡκαὶ δὲ τὸ ὄρος τοῦτο μέχρι τῆς Ῥαμνούντος. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἔκειτο τὸ ἀγαλμα καὶ βωμὸς Παρθενίου Διὸς, ὁπόθεν ἐνόμιζον ὅτι δύνανται νὰ προλέγῃσι τὸν μέλλοντα καιρὸν.

Ἦσαν τῆς Πάρνηθς ὑψοῦται ὁ Βριλησσὸς ἢ τὸ Πεντελικὸν ὄρος (Πεντέλη), πλούσιον λατομεῖον λευκοῦ μαρμαροῦ.

Τούτῳ ἀκολουθεῖ πρὸς Ν. ὁ Ὑμηττός (Τρελὸς), 3,000 πόδας ὑψηλὸς, ἐφ' οὗ θάλλει πορφύρου ὁ εὐώδης θύμος καὶ ἄφθονον καὶ καθαρόν ἀποτρυμνέει ἡ ἐργάτης μέλισσα τὸν καρπὸν τῆς φιλοπόνου ἐργασίας αὐτῆς, τὸ διάσημον τοῦ Ὑμηττοῦ μέλι. Τὸ νότιον τοῦτου μέρος καλεῖται ἀνδροῦς ἢ μικρὸς Ὑμηττός (Μαυροβούνι) καὶ περατοῦται εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ζωστήρα. Ὅλοπόρφυρον φαίνεται τὸ ὄρος τοῦτο κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐνεκα τοῦ θύμου, δεινῶς οὕτως ἀντιτιθέμενον πρὸς τοὺς ἀποτόμους τοῦ Πάρνηθς βράχους καὶ τὰς ὑλώδεις τοῦ Πεντελικοῦ κορυφᾶς.

Μεσημβρινώτερον δὲ τῆς Πάρνηθς προβάλλει πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ, καταδυόμενον ἐν αὐτῇ, ἐνθα τὸ ἀκρωτήριον Ἀμφιάλη, ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς ἀντίπερα παραλίας τῆς νήσου Σαλαμῖνος, ὄρος ὀνομαστὸν, ἐφ' οὗ βάρβαρος ἡγεμὼν, τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Ἑλλάδος ἐπιθυμήσας, ἐκέθησεν ἵνα ἴδῃ τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἀνδραγαθοῦντας, ἀλλ' εἶδεν αὐτοὺς δεινοπαθοῦντας· εἶναι ὁ Αἰγάλεως καὶ ἐπ' αὐτοῦ κάθηται ὁ Ξέρξης, καὶ ἐμμανὴς ἰδὼν τοὺς στόλους αὐτοῦ καταποντιζομένους ὑπὸ δρακὸς ἐλληνικῶν πλοίων, τοὺς δὲ βαρβάρους ὑπηκόους τοῦ κηδευμένου ὑπὸ τῶν κυμάτων τοῦ Ἐλευσινίου κόλπου, ἀπῆλθε ταπεινὸς καὶ ἄσημος, διδαχθεὶς τὸ διδάγμα, ὅπερ οἱ Ἕλληνες τὸς αἰεὶ ἐδίδασκαν τοὺς

βαρβάρους ἀντιπάλους αὐτῶν, ὅτι ἐν αὐτοῖς καὶ μετ' αὐτῶν ὑπάρχει δύναμις, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ὕλη καὶ ἀριθμὸς οὐδὲν ἰσχύουσι. Τὸ Ν. μέρος τοῦ ὅρου τούτου καλεῖται *Ποικίλον* (Κουτσι-κάρι), τὸ δὲ Β. *Κορυδαλλὸς* (Σκαρμαγκά).

Πρὸς Β. τοῦ τείχους Ἀθηνῶν ἔκειτο ὁ λόφος *Λυκαβητὸς* (Ἀγ. Γεώργιος), παρ' αὐτῷ δὲ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος (Σχιστὸ) καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦτο βωμὸς Ἀρχιεπισκοπικοῦ Διός.

Ἐπὶ δὲ τῆς Δ. ἄκρας τοῦ Ἀττικοῦ τριγώνου ὑψοῦται τὸ ὄρος *Λαύριον*, ἐφ' οὗ κεῖνται τὰ ἀκρωτήρια *Σούριον* (Kavo Kofonnae), μετὰ τὰ αὐτῶν τῆς *Σουριάδος* Ἀθηνᾶς, οὗ σώζονται ἱκανὰ ἐρεῖπια, καὶ ἡ Ἀστυπάλαια. Ἐνθα δὲ νῦν κεῖται ἡ κώμη *Ἀλεργαρά* ἦσαν τὸ πάλαι πλούσια μεταλλεῖα ἀργύρου τοσοῦτον προσοδοφόρα, ὥστε πᾶς πολίτης Ἀθηναῖος ἐλάμβανεν ἀπὸ τῆς ἐκκαμινεύσεως αὐτῶν δέκα δραχμὰς ἐτησίαν καθαρὰν πρόσδοτον. Ἐπὶ Στράβωνος καὶ Πλυνίου εἶχον ἤδη ἐκλείψει τὰ ἀργυρεῖα ταῦτα.

Πρὸς δὲ τὴν Μεγαρίδα παρὰ τὸν Ἰσθμὸν, πρὸς Μ. τοῦ Κυθαιρώνος, εἰσὶ τὰ ὄρη *Κέρατα*, καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Ἀττικῆς τὸ ἀκρωτήριο *Κυροσουρά* (Kavo Kavala), ἐφ' οὗ ἔκειτο ὁ τάφος τοῦ κυρὸς τοῦ Θεμιστοκλέους, ριφθέντος εἰς τὴν θάλασσαν ὅτε ἀπῆρεν ὁ στόλος καὶ ἀποθανόντος, καὶ τὸ ἐπὶ τῇ καταναυμαχίᾳ τοῦ Περσικοῦ στόλου τρόπαιον (480 π.Χ.).¹

Μία μήτηρ.

Ἐσχάτως ἐν Ἀργεῖ, γράφει ἐφημερίς τις τοῦ Νεωπλίου, μικρὸν τι παιδίον, παίζον εἰς χεῖλη φρέατος, ἐνέπεσεν εἰς αὐτό. Ἡ μήτηρ τοῦ τὸ βλέπει μακρόθεν, φρίττει, φωνάζει, ὀλολύζει, τρέχει ὡς ἀστραπὴ, καὶ ἰδοῦσα τὸ τέκνον τῆς ἐπιπλέον εἰς τὸ ὕδωρ, πίπτει ἐντὸς τοῦ φρέατος καὶ τὸ ἀρπάζει εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς. Συρρέουν τότε οἱ γείτονες καὶ ῥίψαντες σχοινία ἀνασύρουν τὴν φιλόστοργον μητέρα καὶ τὸ τέκνον τῆς καὶ σώζουσιν καὶ τοῦτο καὶ ἐκείνην ἐν μέσῳ γενικῆς χαρᾶς καὶ τῶν εὐχῶν πάντων. Τὸ γεγονός τοῦτο, ἐξαίσιον δεῖγμα μητρικῆς στοργῆς, παρήγαγε βαθεῖαν συγκίνησιν εἰς τὴν πόλιν.

Τὰ σχολεῖα παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις.

Ἡ βιβλὸς τοῦ *Σαμπάτ* ἀναθεματίζει τὴν πόλιν ἐκείνην, ἥτις δὲν διδάσκει τὰ παιδιὰ τῆς. «Ἡ ἱερότης τοῦ διδασκῆρι, λέγει, εἶνε ἀνωτέρα τῆς τοῦ ναοῦ.» Καὶ «Σχολεῖον δὲν κρημνίζεται, οὔτε ἵνα κτισθῇ ὁ ναὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ.» Λόγοι ἄξιοι νὰ γραφῶσι χρυσοῖς γράμμασιν ἐπὶ παντὸς Ἑλληνικοῦ δημαρχείου!

Ἀξιοπαράτητον εἶνε ὅτι παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ὁ δέξις δὲν δύναται νὰ γείνη διδάσκαλος. Πόσα καλὰ δύναται τις νὰ μιμηθῇ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων!

1. Ἀττικῆς κλπ. π. περιγραφή, ὑπὸ Ὄθωνος Ἰωάννου Πέντζου.

Ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ πλοῦα.

[Ἡ κατωτέρω σημείωσις, ληφθεῖσα ἐκ τῆς δημοσιουθείσης ἐσχάτως «Ἐκθέσεως περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ναυτικοῦ Ἀπομαχικοῦ Ταμείου», ἐμφαίνει τὰ ἀπὸ 5 τόνων καὶ ἄνω πλοῖα, διηρημένα κατὰ τὰς πατρίδας τῶν ἰδιοκτητῶν αὐτῶν].

Σύρου	535	Ἐκ μεταφορᾶς	3,019	Ἐκ μεταφορᾶς	4,019
Ἰδρας	350	Ἰθάκης	130	Πατρῶν	71
Σπετσῶν	336	Ζακύνθου	127	Ν. Μιτσέλης	69
Γαλαξειῶδ.	288	Ἀνδρου	116	Μήλου	61
Κερκύρας	286	Λευκάδος	103	Παξῶν	56
Χελίου	280	Κύμης	98	Ναυπλίου	50
Πειραιῶς	257	Καλαμῶν	97	Μυκόνου	39
Κεφαλλ.	215	Σκοπέλου	92	Κυθήρων	36
Χαλκίδος	184	Μεσολογγίου	85	Πύλου	25
Πόρου	150	Σκιάθου	78	Ν. Ψαρῶν	23
Θήρας	138	Αἰγίνης	74		
Μεταφ.	3,019	Μεταφ.	4,019	τὸ ὅλον	4,449

Πόθεν ἡ ὀνομασία φάρος.

Ἐπὶ τῆς νήσου Φάρου, ἥτις προέκειτο τοῦ κυρίου τῆς Ἀλεξανδρείας λιμένος, λέγει ὁ κ. Κ. Παπαρρηγόπουλος ἐν τῷ Ἐπιλόγῳ τῆς ἱστορίας του, κατεσκευάσθη ὁ πρῶτος γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου φανοφόρος πύργος. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἐπεκλήθη ἀπὸ τῆς νήσου, πύργος τῆς Φάρου, ἢ καὶ ἀπλῶς Φάρος, ἐξ οὗ ἔκτοτε ἅπαντες οἱ τοιοῦτοι πύργοι εἰς πολλὰς τῶν νεωτέρων γλωσσῶν φάροι ὀνομάζονται. Ἀπετελέσθη δὲ διὰ δαπάνης ἀδράς ἐντὸς ἐνικυτῶν 12 ὑπὸ τοῦ περιφήμου Κνιδίου τεχνίτου Σωστράτου, τοῦ ὁποίου ἀπηθανάτισε τὸ ὄνομα δι' ἐπιγραφῆς οὕτως ἐχούσης· «Σώστρατος Κνίδιος Δεξιφάνους θεοῖς σωτῆρσιν ὑπὲρ τῶν πλωτίζομένων.» Ὁ πύργος οὗτος, ὁ θαυμασθεὶς διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος καὶ βραδυτέρον καταταχθεὶς μετὰ τῶν ἐπτά τοῦ κόσμου θαυμάτων, ἦτο ὠκοδομημένος ἐκ λίθου λευκοῦ ἐπὶ βράχου ἀποτόμου, καὶ πολυόροφος ὢν, εἶχεν ὕψος 300 πήχεων, ὡς βεβαιοῦται· ὁ δὲ ἐν τῇ κορυφῇ αὐτοῦ ἀναπτόμενος φανὸς ἦτο, ἐὰν πιστεύσωμεν τὰ λεγόμενα, δραστὸς εἰς ἀπόστασιν 7½ γερμανικῶν μιλίων.

Ἐν δημοτικῶν Χιακῶν αἰνίγμα.

Τὸ ἐν ταῖς σημειώσεσι τοῦ 67 φυλλαδίου τῆς Ἑστίας, (γράφει ἡμῖν ὁ κ. Ι. Α. Κ.), δημοτικὸν αἰνίγμα, μοι ἀνέμνησε τὸ πολλάκις ἄλλοτε ὑπὸ τῆς μάμμης μου (Χίης ὑπερογδοηκοντούτιδος) λεχθέν μοι, παιδιᾷς χάριν, ἐπόμενον ἀλληγορικὸν Χιακὸν αἰνίγμα.

Ἐγινόνταν τὰ βουνά,
καὶ οἱ μύλοι δὲν ἀλέθουν πλιά.
Τὰ μακρὰ χοντῆνανε, (ἢ ὄρασις),
καὶ τὰ ὀρὰ γενήκαν τριὰ.

Εἰς ἈΘΗΝΑΙΤΗΣ.

Ἡ διασκέδασις λογικοῦ ὄντος, γράφει ὁ Λόρδος Chesterfield πρὸς τὸν υἱόν του, δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης ἀσχολίας, ἀλλ' εἰς τὴν μετέβασιν ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην.